

ŠIAULI UNIVERSITETAS
MEN FAKULTETAS
MUZIKOS TEORIJOS IR PEDAGOGIKOS KATEDRA

ARMIDA BALTUTYT

**LIETUVI LIAUDIES MUZIKOS
TENDENCIJOS MUZIKINIAME UGDYME**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas: lekt. dr. G.Vilys

Šiauliai

2006

Baltutyt A. Lietuvi liaudies muzikos tendencijos muzikiniame ugdyme: Muzikos pedagogikos magistro baigiamasis darbas / vadovas lekt. dr. G. Vilys; Šiauli Universitetas, Men fakultetas, Muzikos teorijos ir pedagogikos katedra. – Šiauliai, 2006. – p. 73.

SANTRAUKA

Folkloras unikalus tuo, kad jį gali save išreikšti visi norintys. Tai ne tik dainavimas, bet ir muzikavimas, šokis, vaidyba ir t.t., taip galima vaikus traukti aktyvi veikl. Vien tik dainavimu to pasiekti negalima, nes klasė gali pasitaikyti vaikams, kurių muzikinė klausa ir balsas yra silpniau išvystyti. Mokiniai gali tenkinti saviraiškos poreikį, remdamiesi stipriosiomis muzikinėmis gebėjimomis, tačiau jie labiau mėgsta pramoginę muziką, kur dominuoja ryškus ritmas, o kūriniai, turintys išliekamąjį vertę, lieka nesuvokti, neišgyventi, todėl netampa savasties raiškos dalimi. Moksleiviai pereidami iš klasės į klasę, nustoja domėtis pačią dėsningą muzikos discipliną, kartu ir liaudies muziką.

Darbe nagrinėjamos lietuvių liaudies muzikos tendencijos 9-12 klasių moksleivių muzikiniame ugdyme. Darbo tikslas – pagrįsti liaudies muzikos svarbą muzikiniame ugdyme, kaip aktualią prielaidą, intensyviai asmens suveikiai su tautos kultūra. Tikslui gyvendinti iškelti uždaviniai: apibrėžti liaudies muzikos sampratę bei reikšmę muzikiniame ugdyme; išnagrinėti paauglystės ir ankstyvosios jaunystės tarpsnių ypatumus; parengti individualią popamokines veiklos programą; parengti tyrimo instrumentą moksleivių požiūriui liaudies muziką nustatyti; ištirti 9 – 12 klasių moksleivių požiūrį liaudies muziką.

Išanalizavę literatūrą bei susisteminti tyrimo duomenis, galime teigti, jog folkloro pažinimas ir supratimas turėtų brandinti kūrybinį ir reformistinį moksleivių nuostatą, padėti jiems žvelgti tautos kultūrinis plėtros uždavinius šiuolaikinės civilizacijos raidoje. Taip sudaromos prielaidos išsaugoti ir perduoti mūsų tautos etnokultūrinį palikimą ateinančioms kartoms.

Tyrimas parodė, kad ugdytojai nepakankamai dėmesio skiria liaudies muzikai ir nesuteikia mokiniams pakankamai žinių. Tai gali paskatinti mokinių atitolimą nuo mūsų tautos tradicijų, o ilgai ir visiškai šias tradicijas ignoravimui bei užmiršimui. Tyrimo metu pastebėta, kad liaudies ir populiariosios muzikos sintezavimas gali padėti kilniam tikslui: moksleivių pamoginti popmuzikos kūrinių grupę patenka ir liaudies kūrinių aranžuotais. Jos gali paskatinti jaunimą tirti pažinti su folkloru.

Nustatyta, kad individualioji programa labiau leidžia susipažinti ir suvokti lietuvių liaudies muzikos esmę, ją perprasti, o tai garantuoja kokybišką kolektyvo muzikinę veiklą. Siekiant pagerinti muzikinio ugdymo kokybę, mokytojai turėtų pradėti kurti individualias programas ir

stengtis kuo daugiau pritraukti moksleivi kolektyv gretas ir taip puosel ti m s prot vi palikt gaus folkloro lobyn . Taip pat kokybiškos individualios programos gali pad ti veikti paauglyst s amžiaus tarpsnio barjer , trukdant mokiniams aktyviai dalyvauti saviraiškos procese bei savirealizacijoje.

Baltutyt A. The Tendencies of Lithuanian Folk Music in Musical Education: Master's Thesis in Music Education / Research Adviser – lecturer Dr. G.Vilys; ; Šiauliai University, the Faculty of Arts, Department of Music Theory and Education. – Šiauliai, 2006. – p. 73.

SUMMARY

The uniqueness of folklore is in the provided possibility of self – express for everyone. Folklore is not only singing, but also playing musical instruments, dancing, and acting. This way children can be involved into dynamic activities. It cannot be achieved only by singing, though, as there can be some children in a class whose ear for music and voice are weaker developed. The demand for a student to express himself or herself can be met referring to those musical abilities, which are stronger expressed. However, pupils prefer entertaining music, where rhythm dominates; while historically valuable musical compositions remain incomprehensible, therefore they do not become a part of one's individuality. Students of senior forms become uninterested both in folk music and in the subject of music itself.

The study analyses the tendencies of Lithuanian folk music in education of students of the 9th -12th forms. The aim of this research work is to base the importance of folk music in musical education as a relevant prerequisite for intensive interface between national culture and a person. Certain objectives have been set up in order to implement the aim: to define the conception and significance of folk music in musical education; to analyze the peculiarities of the stages of adolescence and juvenescence; to work out an individual syllabus for after-school activities; to set an approach so that students' attitude towards folk music could be determined; to study the viewpoint of the 9th – 12th formers towards folk music.

Having analyzed the literature and having structured the research data, we can claim that cognizance and perception of folk music should develop students' creativity, help them penetrate into the tasks of our nation's cultural upgrowth in the development process of modern civilization. This way the preconditions to preserve and pass ethnocultural heritage of our nation on to the future generations are formed.

The research has shown that the educators disregard folk music not providing enough knowledge. This can lead to pupils' estrangement from the traditions of our nation, which eventually results in total disregard and even oblivion of these traditions. It has been noticed that the synthesis of folk and pop music can help to achieve the goal: the arrangements of folk music fall into a group of pop music, which is favoured by students. These arrangements can stimulate young people to get to know folklore deeper.

Besides, it emerged that an individual syllabus helps to get acquainted with folk music and to perceive its nature better. As a result this leads to qualitative musical activities. In order to improve the quality of musical education, teachers should start making individual syllabi trying to enlist as many students as possible into folk groups, thus cherishing rich cultural values of our ancestors. Qualitative individual syllabi can facilitate to overcome the obstacles occurring at the age of adolescence, which hinders students from taking part in the process of self-expression.

TURINYS

VADAS	7
1. LIETUVIŲ LIAUDIES MUZIKOS SAMPRATA	10
1. 1. Etninės muzikos savitumas	11
1. 2. Vokalinė muzika	13
1. 3. Instrumentinė muzika	19
2. LIAUDIES MUZIKA MUZIKINIAME UGDYME	22
2. 1. Vyresnįjį klasi moksleivių anžiaus tarpsnio ypatumai	22
2. 2. Liaudies muzika muzikos pamokoje	25
2. 3. Liaudies muzika popamokiniame muzikiniame veikloje	26
3. POŽIŪRIŲ LIAUDIES MUZIKOS TYRIMAS 9 – 12 KLASESE	29
3. 1. Tyrimo metodika ir imties charakteristika	29
3. 2. Pirmojo diagnostinio tyrimo duomenų rezultatai ir jų analizė bei lyginamoji analizė su kontroline grupe	34
3. 3. Lyginamoji pirmojo ir antrojo tyrimų rezultatų analizė	43
IŠVADOS	54
LITERATŪROS RAŠAS	55
PRIEDAI	58

VADAS

Etninė kultūra – mūsų protėvių kultūra, ji mūsų tautinė kultūros pagrindas. Ji augo kartu su žmogumi, lydėjo svarbiausius jo gyvenimo vykius: gimimą, krikštynas, vestuves, mirtį. Etninė kultūra padėjo žmogui pakilti virš kasdienybės ir suteikti šventumo (Barniškienė, 2003, p. 4). Senovės lietuvių šventės nebuvo žiurė, kiekvieno sieloje vykdavo šventė. Muzika, liaudies daina ryškiausiai formuojama etninėje pasaulyje. Tai vyksta jau nuo pat pirmojo vaiko gyvenimo akimirkos, kai jis, dar nesuprasdamas motinos sakomųjų žodžių, per jos melodingas intonacijas, žaidimus, daineles, lopšines mokosi bendrauti su pasauliu, ugdo pirmąsias nuostatas. Per etninę, savo tautos kultūrą jaunuolė vedame pasaulin: „Kur prigimtis yra nepaliekta kultūros, ten ji lieka laukinė. Kur kultūra nepaiso prigimties, ten ji išsigimsta ir žūsta“ (Maceina, 1991, p. 91).

Liaudis nuo seno pasižymėjo muzikalumu, kūrybiškumu, mėgo muzikuoti įvairiomis progomis: per talkas, šventes ar tiesiog namuose.

„Jei nėra muzikos, tai lietuvininkas nesuka sau galvos, kuo ją pakeisti; tada jos paieškos dainuoja šokdamas. Yra žinoma, kad visi lietuvininkai iš prigimties yra dainininkai ir poetai“ (Glagau, 1970, p. 237).

Galime teigti, kad tautosaka vis dar gyva. Ji, kaip žmogaus saviraiškos priemonė, yra amžina. Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto mokslininkai, tokie kaip K. Aleksynas, K. Grigas, P. Jokimaitienė, A. Jonynas, B. Kazlauskienė, D. Kristopaitė, D. Sauka, A. Seselskytė, Z. Slaviūnas, N. Vilius ir kt., dėmesys paprastam žmogui labai ryškiai primena, kad negalima atitraukti nuo savo tautos šaknų, nes per tautosakos langą mes galime pažvelgti seniai prajusių laikus. Tautosaka ugdo tautos mentalitetą tada, kai grįš polonizavimo ir rusifikavimo pavojus. Tautinė savimone banga 1918 m. tikėtinai savanoriškai kovojė už Lietuvos valstybingumą atkūrimą. Dar ryškiau tautinis mentalitetas žybtelėjo per sausio 13-osios vykių 1991 m. Todėl labai svarbu išsaugoti šią pasipirties ir atamos svertą.

Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų bendrosiose programose nurodoma, kad Lietuvos mokykla yra supareigojusi tautos kultūrai. Ji rūpinasi tautinėmis tapatybėmis išsaugojimu, tautos kultūros kūrybinių pajūgų ir jos istorinių šaltinių, skatina pagarbą ir pasitikėjimą krašto tradicijomis, tuo pačiu ugdo gebėjimą žvelgti vidinėje tradicijos prieštarose ir polilogiškim, o taip pat kūrybingai tradicines vertybes plėtoti. „Estetiškai ir doroviškai auklėti vaikai padeda liaudies muziką. Atspindama žmonių išgyvenimus, lėkėms, svajones, ji kartu moko juos grožio, padeda pajusti kuriamojo darbo vertę, mylėti gamtą. Liaudies muzikos perteikiamos vertybės yra išbandytos per šimtmečius, garantuotos. Daugelis liaudies muzikai būdingų bruožų žmogus paveldi genetiškai. Todėl savo tautos liaudies muziką jam artima ir suprantama, o jos

teikiamos vertybės greičiau pasiekia tikslą“ (Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų bendrosios programos, 1997, p. 46).

Puoseliant lietuvių etnokultūrą, folkloras vaidina gana svarbų vaidmenį. Folkloras apima ne tik lietuvių liaudies dainas, šokius, bet ir lietuvių papročius bei tradicijas. Muzikinis folkloras atstovauja gyvąją tradiciją. Etnokultūros puoselėjimas – vienas iš svarbesnių dabartinio muzikinio ugdymo uždavinių. Šis uždavinys itin aktualus siekiant išlaikyti mūsų tautinį identitetą, etnokultūrinį savitumą kitame pasaulyje tautų kontekste. Todėl itin svarbu skiepyti vaikus bei jaunimo meilę liaudies muzikai.

Tautos kultūra puoselėjama muzikos pamokose. Muzikos vadovėliuose daug dėmesio skiriama liaudies tradicijoms, dainoms, instrumentams (E. Balčiūnaitė, E. Veličkienė ir kt. autorių muzikos vadovėliai). Liaudies instrumentų gausa, paprastumas, prieinamumas suteikia galimybių mokytojams formuoti mokinių muzikavimo gebėjimus, ritmo pajautimą, ansambliško ir kitas savybes. Be to folkloras unikalus tuo, kad jį gali save išreikšti visi norintys. Tai ne tik dainavimas, bet ir muzikavimas, šokis, vaidyba ir t.t. Tuo galima vaikus traukti aktyviai veikti. Vien tik dainavimu to pasiekti negalima, nes klasė gali pasitaikyti vaikams, kurių muzikinė klausos ir balsas yra silpniau išvystyti. Muzikuoti gali visi mokiniai. Taip jie pradeda tenkinti saviraiškos poreikį, remdamiesi stipriosiomis muzikinėmis gebėjimų pusėmis. Tačiau, remiantis R. Gudelio ir Z. Rinkevičiaus atliktais tyrimais (Gudelis, Rinkevičius, 1993, p. 5), mokiniai labiau mėgsta pramoginę muziką, kur dominuoja ryškus ritmas, o kūriniai, turintys išliekamąją vertę, lieka nesuvokti, neišgyventi, todėl netampa savasties raiškos dalimi. Deja, taip nutinka, kad mokiniai, pereidami iš klasės į klasę, nustoja domėtis pačią dėsningą muzikos discipliną ir liaudies muziką.

Tyrimo objektas – lietuvių liaudies muzikos tendencijos (Šiaulių Dainų vidurinio mokyklos) 9-12 klasių moksleivių muzikiniame ugdyme.

Tyrimo tikslas – pagrįsti liaudies muzikos svarbą muzikiniame ugdyme, kaip aktualią prielaidą, intensyviai asmens savybėms su tautos kultūra.

Tikslui gyvendinti keliami šie **uždaviniai**:

1. Apibrėžti liaudies muzikos sampratą bei reikšmę muzikiniame ugdyme;
2. Išnagrinėti paauglystės ir ankstyvosios jaunystės tarpsnio ypatumus;
3. Parengti individualią popamokinių veiklos programą Šiaulių Dainų vidurinio mokyklos 1 – 12 klasių moksleivių folkloro ansambliui „Kupol“.
4. Parengti tyrimo instrumentą moksleivių požiūriui liaudies muziką nustatyti;
5. Ištirti moksleivių požiūrį liaudies muziką Šiaulių Dainų vidurinio mokyklos 9 – 12 klasių klase;
6. Išanalizuoti tyrimo rezultatus.

Tyrimo metodai: 1. Mokslinis ir metodinis literatūros analizė; 2. Anketinė apklausa; 3. Lyginimo metodas; 4. Ugdomasis eksperimentas.

Tyrimo baz : Šiauli miesto Dain vidurinė mokykla 9-12 klasi s.

Tyrimo imtis: Apklausoje dalyvavo 25 folkloro kolektyvo „Kupol“ 9-12 klasi moksleiviai. Jiems pakartotinai buvo pateiktos anketos po ugdomojo eksperimento, taikant individuali popamokin s veiklos program . Taip pat apklausoje dalyvavo 25 atsitiktinai parinkti 9-12 klasi moksleiviai, kurie nelanko folkloro ansamblio.

Tyrimo etapai: Pirminis diagnostinis tyrimas – 2005 met rugs jio m nes ;

Antrasis diagnostinis tyrimas – 2006 met balandžio m nes .

Darbo strukt ra: Darb sudaro vadas, trys dalys, išvados, literat ros s rašas ir priedai.

Darbe pateikta 6 lentel s, 26 paveikslai.

1. LIETUVI LIAUDIES MUZIKOS SAMPRATA

Liaudies daina mus lydi vis gyvenim , neju iomis turtina m s dvasin pasaul . Joje apstu senovinio žmoni m stymo, archain s kult ros ir pasaul ži ros atspindži (Aušta aušrel , 1989, p. 5).

Tai, k kasdienin je kalboje vadiname lietuvi liaudies muzika, yra vairi r ši , stiliaus, skirtingos kilm s muzikos mišinys. Neretai liaudies muzika pavadinami šiuolaikiniai jos perk limai menin s muzikos arba kitoki srit , Pavyzdžiui, liaudies muzika gali b ti vadinama kompozitoriaus sukurtos dainos harmonizacija arba kankli ansamblio atliekama muzika. Kad b t aiškiau, verta šiek tiek smulkiau aptarti liaudies muzikos s vok .

Profesorius Fridricho Menijuso darbe „Apie livonie i kilm “, išleistame 1632 m. Dorpate, išspausdinus pirm j liaudies dain Baltijos šali istorijoje, Baltijos krašto liaudies dainos dažnai vadinamos valstie i dainomis. Latvijoje 1654 m. išleistoje „Pamoksl knygoje“ kunigas Georgas Mancelis liaudies dainas pavadino niek dainomis.

Vokie i filosofas ir šviet jas Johanas Gotfridas Herderis pirmasis m vartoti termin „liaudies daina“. Jis rinko vairi taut , tarp j ir lietuvi , dainas bei sud jo rinkinius, kurie 1807 m. buvo išleisti knygoje „Taut balsai dainose“. Latvi publicistas Kasparas Biezbardis 1873 m. rašytame straipsnyje „M s liaudies dainos“ band nustatyti liaudies dain skirtumus nuo kit pasaulietini dain , rasti ypatumus:

„Tiktai tos bus liaudies dainomis vadinamos, kuri branduolyje yra tai, k kiekvienas tautietis, t. y. visa tauta, kaip savo ypating gyvyb s ir dvasios branduol jauste jau ia, tod l visoje tautoje ir yra dainuojama, taip kad trumpai galima sakyti: tauta pati yra savo dain k r ja, nors vis pirma tas ir kitas tautietis savyje tautos gyvenim ir dvasi žodžiais skelb . Liaudies dainininkas išreiškia ir sako tiktai tai, k jis tautoje jau paruošt randa, neprid damas nuo savo savyb s ni nieko, tokiu b du kiekvienas tautietis apie liaudies dain gali sakyti: tai kaulai iš mano kaul ir k nas iš mano k no. Tautos jausmai ir siekimai tiek džiaugsmuose, tiek ir b dose yra tikr j liaudies dain vienintelis ir visaapimantis branduolys“ (Avramecs, Muktupavels, 2000, p. 87).

Nors šios paži ros trumpai ir taikliai nusako liaudies dainos esm , vis tik tai pakankamai miglota ir neaišku, kaip, kult rologiniu aspektu, šiame apib dinime sutinkama „liaudies“ s voka. Šiuolaikiniame moksle ir praktikoje vietoje „liaudies muzikos“ vis dažniau vartojamas tikslesnis terminas – „tradicin muzika“. Šiuo terminu nusakoma platesni j gyventoj sluoksni muzika, kuri yra tiesiogiai priklausoma nuo j gyvenimo b do ir vietos bei yra tampriai susijusi su tradicijomis.

Tradicin muzika – tai kalendorini ir šeimos šven i dalis. Ji neatsiejama žmoni tradicin s veiklos palydov – piemen š k iojimai, raliavimai, talkinink dainos ar k l j spragil dudenimai (Avramecs, Muktupavels, 2000, p. 88). Tradicin liaudies (etnin , folklorin) muzika pagal kilm beveik nebuvo savarankiška meno šaka, gyvuojanti vien tam, kad ja b t estetiškai grožimasi. Liaudies

muzika, beveik vis taut sukurtą pa i žmoniai , išreiškia j pa i gyvenimus ir darbus, laikot km je virtusius tradiciniais vienoje ar kitoje tautoje. Nors dauguma liaudies dain išreiškia tas pa ias temas, ta iau kiekvienos tautos dainos yra skirtingos savo atlikimu bei melodijomis. Juo tautos dainos yra originalesn s, juo jos vertingesn s ir domesn s savo tautos charakterio, jos sielos ir jos istorijos išsakymu.

Kalbant apskritai apie muzik , reik t pasakyti, kad pa ioje lietuvi muzikos kult roje n ra visaapiman io jos apib dinimo. Lietuvos kaimuose kalbama apie dainas, giesmes ir apie „muzik “, galvoje turint instrumentin muzikavim arba vien muzikos instrumentus.

1. 1. Etnin s muzikos savitumas

„Etnokult ra – tai kiekvienos tautos kult ros pamatas, sukauptas praeities kart patyrimas, gav s savit tautos tradicin s dvasin s ir materialin s kult ros raišk “ - nurodo I. epien (epien , 1995, p. 226). Etnin je kult roje kaup si kiekvienos tautos patyrimas nuo pat jos egzistencijos pradžios, priklausomai nuo gamtos, istorijos ir socialini savybi bei kt. ir gavo savit raiškos b d .

Etnin kult r sudaro tradicin s kult ros vertybi visuma. Jos ugdymo specifika skiriasi nuo kit mokykloje d stom dalyk . Šios kult ros pradmenis nuo maž dien vaikas gyja šeimoje, nam aplinkoje, vaik darželyje. Tolesnis etnin s kult ros ugdymas vyksta mokykloje.

E. Bal ytis tarp svarbiausi muzikinio ugdymo kryp i pirmiausia nurodo šias: “per etnin pasaul jaut – pasaulin kult r , per savo tautos – kit šali muzikos pažinim (Bal ytis, 1995, p. 8).

Lietuvos etnin s kult ros strukt roje išskirtin vieta tenka liaudies dainai, kurios ugdomoji galia yra akivaizdi ir negin ytina. Ji visais laikais buvo muzikinio ugdymo pamatas. Etnomuzika, kaip ir visa etnin kult ra, tur jo, turi ir tur s išliekam j vert , iš jos atpaž stame ne tik kiekvieno lietuvi, bet ir visos tautos vaizd (Baltr nien , 1999, p. 32 – 36).

Muzika, kaip ir kalba, tautosaka, papro iai bei kita etnin kult ra, perduodama iš kartos kart , negal jo išvengti tak bei bendr kult ros raidos poky i . Etnin je muzikoje labiausiai akivaizdi pirmykšt s visuomen s gyvensena, pasaul jauta, darbai, kininkavimo b dai, papro iai, švent s bei apeigos, tik jimai, šeimos, gimin s ir bendruomen s santykiai. Jie susipina su v lesni laik realijomis, ta iau pirmykšt s visuomen s atspindžiai patys stipriausi – kit laikotarpi atšvaitai juos tik papildo, ta iau neužgožia.

Pagal kilm etnin muzik sudaro du klodai: seniausias ir v lyvasis. Seniausias klodas siejasi su etnine ir netgi rasi istorija. Jis atspindi tautos arba etnin s grup s tapatyb , neretai ir

bendrus didesni region požymius. V lyvasis klodas – bendratautis, besisiej s su pastar j keli šimtme i bendrais kult riniais procesais. Abu šie klodai glaudžiai persipyn , tod l juos atskirti n ra lengva, nors pastebimi tam tikri abiej klod d sningumai (Apanavi ius, 1992, p. 3 – 7).

Etnin muzika – dažniausiai kolektyvin k ryba, ta iau bent apytikriai nustatyti, kiek kolektyvas vienijo asmen , ne manoma, nes neaišku, kada etnin muzika atsirado. Ji išsirutuliojo ir nusistov jo savaime, tarsi gamtos d snis.

Vyraujantys pasaulio etnin s muzikos stiliai – vienbalsumas ir daugiabalsumas – yra visiškai savarankiški, vienas iš kito negal j kilti ar kitaip atsirasti reiškiniai. Etnin s muzikos derm s, kaip beje ir etnin s muzikos stiliai, taip pat susiklost savaime. Jie pagr sti žmonijos intuityviai suvoktais ir sisavintais gamtos ir muzikin s akustikos d sniais.

D l šitokios informacijos etnin muzik galima palyginti su savotiškai užkoduota etnine ir kult rine programa, kuri perskaityti ir iššifruoti šiandien labai sunku (Apanavi ius, 1992 p. 3 – 7).

Etnin kult ra suprantama kaip tradicin tautos kult ros vertybi sistema. Jaunosios kartos vertybini orientacij ugdytas glaudžiai siejasi su etnin s kult ros ugdymo tiksl gyvendinimu, kuriais siekiama skatinti dorini norm , estetin s kult ros pažinim ir sisavinim , k rybin tradicij t stinum , ugdyti tautin ir pilietin s moningum . Ta linkme tur t b ti pl tojamos ir mokini žinios, geb jimai ir g džiai.

Nuo b sim j kart poži rio vis etnin kult r , jos vert , priklausys ir lietuvi etnin s muzikos likimas. B tina kryptinga pedagog , etnomuzikolog veikla, ugdant jaunosios kartos pagarb poži r etnin muzik (Baltr nien , 1999. p. 32 – 36).

1. 2. Vokalin muzika

Nuo seno dainomis žmonės reiškė jausmus, apibendrino savo patirtį iš buitinės, dvasinės ir apeiginės gyvenimo srities. Apeigų simbolika, tradicijos, kolektyvo ir šeimos narių bendravimo normos, senosios pasaulėjautos vaizdiniai slypi dainų simboliniame ir archetipiniame kalboje (Lietuvių liaudies dainynas, 1980, p. 37).

Lietuvių liaudies muzikai, ypač liaudies dainai, Lietuvos mokyklose visada buvo skiriamas nemažas dėmesys. Liaudies dainų mokymo svarbą pabrėždavo M. K. Iurlionis, J. Iurlionytė, J. Žilevičius, J. Švedas ir kt. muzikai bei mokslininkai (Rinkevičius, 1993, p. 111).

Anot J. Strazdo „Liaudies daina – tai tautos gaida, intonacija, antroji kalba. Jokie menai ar oratoriai kalbos taip nejaudina žmogaus širdies, kaip dvasinga liaudies daina. Dainai sunkiau priešintis, ji nejuokiomis veikia užkietėjusį žmogaus širdį. Mūsų tauta dainavo nuo senovės – buvo lengviau apdainuoti tai karmatai, jauti, nei pasakyti. Žodis per daug praktiška žmogaus pasireiškimo priemonė. Žodis nepastovus laiko ir vietos aplinkybėse. Gyvenant svetur, greičiau užmiršamas žodis, bet ne daina. Taigi, paprasčiausios dainelės žodžiais apvilkti gražia melodija, tampa gyva mintimi“ (Strazdas, 1940, p. 131).

A. Juška 1883 m. rašė „Vienok negaliu išprausti nepasakius, kad mūsų gadyneje meilė prie dainų jau pradeda ataušti tarp jaunų mergaičių. Ne vienoje giminėje gali dabar rasti tokį paveikslą, kad dukterė nemoka dainuoti ir pusstė dainų, kurias dainuoja jos motušė, senoji tetutė ir bobutė“ (Lietuviškos svotbinių dainos, 1955, p. 24).

Lietuvių dainuojamoji tautosaka labai turtinga, vairi ir turi didelį poetinį bei muzikinį vertumą. Milžiniškas lietuvių liaudies dainų lobynas (apie 500000 vienetų) sukauptas per pastaruosius du šimtmečius. Atsižvelgdami muzikines ypatybes ir dainų tematiką, didžiųjų dainų epocha, suformavusia poetinį stilį laikome XVI a. pabaigę – XVII amžiuje. XIX amžiuje apie dainavimą kalbama kaip apie silpstantį, nors dar visiškai neseniai, gyvųjų kartų menam klestėjus paprotis (Sauka, 1982, p. 17).

Daugiatkstantin dainų aibą sugrupuoti, kad būtų suprantama ir aiški tvarka, nėra lengva. Vienintelis principas, kuriuo manoma apibrėpti visų dainų masyvą, yra žanrinė klasifikacija. Ryškūs kalendoriniai ir šeimos – paprotiniai ciklai. Su kiekvienu jų susiję savi dainavimai, kuriuos apskritai būtų galima pavadinti kalendoriniais apeigų ir šeimos iškilmių dainomis.

Kalendoriniai šventiniai apeigos, paprotiniai, tikėjimai, taip pat ir kalendorinė tautosaka – dainos, žaidimai, patarlės, priežodžiai, vaidinimai savo paskirtimi yra daugialypis reiškinys (Sauka, 1982, p. 93). Lietuvių kalendorinėse dainose apdainuojami beveik visi metų laikai, tačiau išskirtini su stambiais ciklais: žiemos ir pavasario – vasaros. Kai kurios apeiginės dainos turi priedainius, padedančius nusakyti, kokio metų laiko jos yra. Vėlyk dainos atpažįstamos iš

priedaini „vai lalu lalu“, „vynelio vyno žaliasai“, Jonini – iš „kupole rože“, „oi kupoli, kupol li“, advento ir Kal d – iš „kal da“, „vai l liu l liu kal da“, „leliumai“, „aleliuma“ (Avramecs, Mukstupavels, 2000, p. 91). Siekiant geriau suvokti apeigini dain specifika, būtina išsamiau panagrinėti jos klasifikaciją.

Žiemos švenčių ciklas:

Advento ir Kalėdų dainos. Žiemos atėjimas, piršlybos, vedybos, seną metų palydėjimas – dominuojanti advento ir Kalėdų dainų tema. Advento dainos dažniausiai santūrios, jausmingos, išreiškiančios neišvengiamą žiemos vakarų ilgę ir svajas. Kalėdų dainos atspindi artėjantį šventinį laiką, todėl jų nuotaika šiek tiek vairesnė. Greta ramių, santūrių dainų, yra ir gyvesni bei linksmesni. Advento ir Kalėdų dainos panašios ne tik savo nuotaikomis, joms būdingi vienodi priedainiai: „leliumoj“, „leliumai“, „aleliuma“, tai pat „kal da“, „l liu kal da kal da“ ir panašiai. Kalėdų dainose neretai pasitaiko nepaprastai motyvai: jose garbinama grįžianti saulė, žydintys medžiai, elniai devyniaragis. Žodžiu „kal da“ bei jo vediniais apibūdinti ir kiti su Kalėdomis susiję objektai: dovanos, tam tikri kalėdiniai sausainiai, vaikštinėjantys šventiniais dalyviai, ritualinė pliausia, velkama iš kiemo kiemą ir gal gale sudeginama kryžkelė. Lietuvių žodis „kal da“, kaip beje ir latvių, lenkų bei kitų Rytų Europos tautų priedainiai, kilo iš lotynų kalbos žodžio *calendae*. Manoma, kad šis žodis yra susijęs su romėnų papročiu kovo mėnesio pradžioje skelbti Naująjį Metą pradėti šaukiant minėti žodį.

Užgavėnių ir pelenų dienos dainos. Užgavėnės – žiemos palydėjų šventė, švenčiama antradieniais, likus 46 dienoms iki Velykų. Su Užgavėnėmis yra susiję daugvairiai apeigai, palydimų muzikos ir dainų. Per Užgavėnes persirengėliai vaikščiavo po kiemus, važinėjavo rogėmis po laukus ir kaimus, šauksmais ir dainomis varydami žiemą, linkdavę gero pavasario. Neretai dainomis susirungdavo du pulkai, dainuodami tam tikras antifonines dainas, kurių pirmąją muzikinę sakinių atlikdavo vienas būrys, o atsakymą – kitas. Kartais tarp kaukėjų vaikščiavo ir muzikantai. eidami namus jie dainuodavo sveikinimo dainas, prašindavo blynų, mėsos. Žemaitijoje kaukėji kartu vežiojavosi Mor – moterišką iškamšę, kuri vakare sudegindavo lauke arba nuskandindavo. Jaunimas per Užgavėnes linksmindavosi iki vidurnakties. Pelenų dieną linksmybes pakeisdavo susikaupimas ir ramybė, prasidėdavo gavėnios laikotarpis. Gavėnios metu buvo draudžiama pramogauti, todėl šio mėto dainos būdavo tylios ir liūdningos (Avramecs, Mukstupavels, 2000, p. 91 - 95).

Pavasario – vasaros švenčių ciklas: Artėjant pavasario, vasaros laikas pasižymi spalvingais papročiais, kuriuose dainos vaidmuo nedidelis. Palyginti su kitais žanrais pavasario – vasaros šventinė daina yra nuosekliai išlaikiusi pradinę apeiginę-maginę paskirtį (Sauka, 1982, p. 98).

Velykos ir kitos pavasario dainos

Po tylios ir ilgios pavasario Velykos prasidavo didžiuliu triukšmu. Velyk ryt p s davos dadas, triukšmaudavo, sukdamo tarškynes, barškindavo kleketu. Su Velykomis susijęs lalavimo paprotys – ritualinis jaun kaimo vyr vaikštyn s, kaimyn nam lankymas ir žmoni sveikinimas dainomis. Lalauninkai vaikštyn davo nuo pirmojo Velyk vakaro iki kitos dienos aušros. Jie b davos pasitinkami džiaugsmingai, apdovanojami margu iais, m sa, pyragu, kvie iami vid , vaišinami alumi. Gav dovan , lalauninkai nepamiršdavo pad koti, palink jimus išdainuodami. Dainuojant b davos linkima gero derliaus, šeimynin s laim s.

B dingiausi priedainiai – „žalia r ta žalioji“, „vai lalū, lalū“, „vynelis vyno žaliasai“. Manoma, kad žodis „lalū“ susijęs su ugnimi, o šioji – su ugnies ir perk no dievyb mis, o „vynas“ – magiškas augalas, vynuogienojus, semantiškai panašus apyn (Avramecs, Muktupavels, 2000, p. 92).

Dain melodijoms, pasak G. etkauskait s „daug impulsyvumo suteikia iš apeiginio veiksmo ir šokio perimtas judesio ritmas“ (etkauskait , 1936, p. 285). Ryškus apeiginis judesys suteik gyvyb s ritmui ir intonacijai ne tik Kal d , advento, bet ir s puoklin se dainose. Supantis reik davos dainuoti tam tikru judesio ritmu. Visi stengdavosi išsisupti kuo aukš iau: merginos – kad vešliai sužaliuot ir sužyd t linai, o vyrai – kad b t turtingas pas li derlius. S puoklini dain melodijos yra labai gražios – sisi buojan ios, savo sandaroje išlaikan ios naivum , lopšin ms artim nuošird švelnum . Taip pat itin poetiški ši dain tekstai.

Piemen dainos, raliavimai. Jurgin s – pirmoji diena, kai po žiemos gyvuliai nors trumpam b davos išgenami laukan. Tada moterys apraliuodavo galvijus – dainuodavo dainas su priedainiu „ralio“. Jei dar buvo jau iamas šaltas žiemos alsavimas, per Jurgines buvo šaukiamas pavasaris, Šv. Jurgio prašant, atrakinti žem , paleisti sidabro ras , auginti šilko žol , teikti šilto lietaus. Šie prašymai paprastai b davos išsakomi garsiomis, išt stomis vakaro giesm mis. Piemenaujant daugiausiai b davos dainuojamos tam tikros piemen dainos, kurios panašiai kaip ir Jurgini , tur jo priedain „ralio“, „leliarol“, „baubaralio“ ir panašiai. Šie priedainiai yra didžiosios arba mažosios tercijos intonacijos. Žod „ralio“ galima laikyti savotišku maginiu š ksnium, juo paprastai prasideda arba baigiasi teksto eilut . Neretai antrasis „ralio“ skiemuo yra t siamas, o raliavimo pabaigoje kartais nu kiama. Tuo raliavimas panašus latvi piemen susišaukimus, vadinamus „gavilešana“.

Kitokio pob džio dainavimai, vadinamieji oliavimai, piemen buvo naudojami sužinoti tarpusavy – pranešant, kad laikas ginti namo arba papras iausiai norint paerzinti. Oliavimas – re itatyvas ir priedainio formos š ksniai, pvz.: „ol olia“, „valio olia“, „vati volia“ ir pan., paprastai užbaigiantys ilgesn arba trumpesn re ituojamojo teksto eilut . Dažniausiai oliuojama b davos Sekmini ryt , šaipantis iš miegali . Sekmin s – septintasis sekmadienis po Velyk -

gamtos ir augmenijos sužaliavimo šventė. Todu tai, kad žemai i Sekmini ryto oliavimai yra vadinami „gaveliojimais“, šis žodis sutampa su jau min tuoju latvi kalbos žodžiu „gavilešana“ (Avramecs, Muktupavels, 2000, p. 93).

Jonini ir kitos vasaros laikotarpio dainos. Vasara – ne tik karš iausias darbymetis, bet ir dainuoti palankiausias metas. Vasaros šventadieni dainose kei iasi tematika. Ryškiau išsiskiria dvi j grup s: parugini bei sambari ir kupolini , arba ras , Jonini švent s. Pirmoji grup – vyresnio amžiaus žmoni dainos, kurios susijusios su labai svarbiomis rugi lankymo apeigomis (Sauka, 1982, p.100). Dar netolimoje praeityje gyvavo paprotys kartu su visa šeima lankyti rugi laukus. Apži rin dami savo rugius šeimynykš iai prašydavo gero derliaus ir dainuodavo parugines dainas bei giesmes. Daug ir vairiai b davo dainuojama vasaros saul gr žos laikotarpiu. Ypa daug dainuojama per vasaros švent – Rasas, Kupolin arba, kaip ji pavadinta v lesniais laikais, - Jonines. Nuo seniausi laik šios švent s metu žmon s garbindavo saul , ugn , vanden , nakt rinkdavo vaistažoles, tik dami, kad jos tuomet gyja ypatingos gydan ios galios. Per Rasos švent b davo buriama g l mis, pinami ir plukdomi vainikai, kuriami didžiuliai laužai, šokin jama per juos, ridenamos dervoje išmirkytos degan ios stebul s, su degan iais fakelais lankomi javai, d kojama medžiams ir visai gamtai. Su svarbiausiais šven i vyksmais susijusios tam tikros dainos ir giesm s. B dingiausi j priedainiai yra „kupolio rože“, „oi kupola kupol li“. Šiuo metu mažiau žinoma dainavim , susijusi su vasaros saul gr žos magija – apsaugini dain prieš burtininkus ir raganas, ateities sp jimo, vaisingumo skatinimo. Mažai išlik Rasos rytme io dain apie Saul bei jos ir m nesio vedybas (Avramecs, Muktupavels, 2000, p. 93 – 94).

Po Jonini prasideda šienapj t , turinti sav dain . Joms b dingas ritmine prasme gana laisvas vienbalsis arba dažniausiai homofoniškai daugiabalsis dainavimas su formuline pabaiga „valioj“.

Javapj t s ir kitos rudens laikotarpio dainos. Rugiapj t prasideda prapjovomis – pirmosios rugi saujos arba p dos supjovimu. Tiek šis, tiek ir kiti su rugiapj te susij vyksmai palydimi vairi apeig bei ypating dain . Rudens darbams b dingas pakilumas, jie laikomi reikšmingais, tokios nuotaikos kupinos ir rugiapj t s bei linar t s dainos. Rugiapj t s dainos dažniausiai yra sant rios, kilnios. Melodijoms b dinga gana siauras diapazonas, daug pavingiavim ir kit puošybos element , ryškus metrin s pulsacijos nebuvimas.

Panašios dainos buvo dainuojamos per rugiapj t s pabaigtuves, pjaunant paskutin p d , pinant, pranešant ir teikiant vainik . Tiktai visk atlikus ir prie puotos stalo užmiršus sunk darb , skamb davo energingos vaiši ir alaus – paprastai daugiabals s dainos.

Jau derliaus nu mimo švent se pradedama min ti v les, o gamtai mirštant jas prisimenama vis dažniau ir dažniau. Šiuo ilgi laiku prasta dainuoti bet kokias li dnas, melancholiškas dainas apie našlai ius, apie sunk amži ir mirt (Avramecs, Muktupavels, 2000, p. 94).

Šeimos iškilmi dainos. Šeimos švent s – tam tikros tradicij nulemtos apeigos, ritualai, papro iai – siejamos su svarbiausiais žmogaus gyvenimo tarpsniais – gimtimi, krikštu, vestuv mis ir mirtimi. Viena svarbiausi vis šven i vykimo sud tini dali yra dainavimas, dainuoja visi arba beveik visi šven i dalyviai. Visos švent s paprastai yra dviej dali : viena susijusi su bažny ia, k nors krikštijant ši dalis yra svarbiausia, antrajai daliai priklauso visa tai, kas yra už bažny ios rib , tai gali b ti gana pla ios apimties ir sud tingi vyksmai.

Piršlyb ir vestuvi dainos. Turtingiausias (85 000 variant), visoje Lietuvoje prigij s ir turintis tradicij dain žanras – vestuvi dainos (Sauka, 1982, p. 43).

Piršlybos, taip pat kaip ir vestuv s, - daugelio papro i visuma, ir svarbiausios j sud tin s dalys yra panašios visoje Lietuvoje. Piršlyb dainoms b dingas lyrinis, pasakojamas ir siužetinis charakteris, jos dainuojamos vairiais momentais, bet ne pa i piršlyb metu. Piršlyb dainose vaizduojami vair s ritualiniai veiksmai – apeiginiai pasikeitimai r t vainiku ir skarele bei žiedais, dovanos ir kt. Pa i dain atlikimas susij s su vestuvi laukimu, pasiruošimu joms (Avramecs, Muktupavels, 2000, p. 96).

Vestuv s – iškilniausia šeimos švent . Nuo seniausi laik jos buvo šven iamos laikantis daugyb s liaudies papro i , apeig , ritual . Vestuvi dainos dainuojamos jau per pa ias vestuves. Jos daugiau ar mažiau susijusios su apeig veiksmais, vaizduojant svarbiausius j momentus – mergvakar , nuotakos virkdinim , kraio vežim , gaubtuves. Vestuv se dar buvo dainuojamos ir kitokio pob džio dainos: m sl s, žaidim ir šokio dainos, humoristin s kitos pus s pašiepimo dainos.

B dyni ir laidotuvi dainos, raudos. Išskirtin , nuošali viet dain sistemoje užima rauda. Verkimas „su žodžiais“, kaip sakoma apie raudas, negali b ti panašus prastin dainavim . Raudojimas – susij s su vykio svarba: tai mirtis, nuotakos atsiveikinimas per vestuves, mimas rekrutus ar tiesiog didel nelaim . Laidotuvi raudos sudaro pagrindin raud dal (Sauka, 1982, p. 117). Raudoms b dingas mažosios tercijos intervalas, melodij paprastai sudaro varijuotas vienos trumpos faz s pakartojimas, atskiros fraz s gali b ti atskiriamos pauz mis arba k k iojimais, aimanomis, atod siais. Raud tekstai n ra vienodo ilgumo eiliuoti posmeliai, kaip dainose, - jie susideda iš sakini ir pabaigt frazi grandži (Avramecs, Muktupavels, 2000, p. 97).

Šoki ir žaidim dainos. Žaidimai – tai tam tikra tvarka atlikti veiksmai, kuriuos atlieka suaugusieji kartu su vaiku ar jaunimas, nor dami maloniai ir linksmai praleisti laik . Papro iuose palyginti ne daug žaidim ir kitoki choreografini veism , atliekam dainuojant.

Dainuojamieji šokiai nuo ratelių skiriasi tuo, kad pirmuosiuose svarbiausias yra choreografinis vyksmas, o dainavimas j tik papildo. Jie gali skirtis ir žaidimų elementais. Dainuojamuosiuose rateliuose ir šokiuose sujungiami poezija, muzika ir judesys. Muzikos atžvilgiu, ratelių ir šoki dainos yra be galo įvairios. Kai kurie žaidimai, pavyzdžiui, vaikų žaidimai, yra elementarios melodikos. Dažniausiai su choreografiniais veiksmais yra susijusios įvairios lyrinės, siužetinės dainos. (Avramėcs, Muktapavels, 2000, p. 97 – 98).

Kai kuriuos dainų žanrus tiksliai apibrėžia tematika, atspindinti išskirtinius gyvenimo reiškinius, susilaukiančius liaudyje ypatingo emocinio atsiliepimo. Nors, iš esmės, klasifikacijos problemos folkloristikoje dar nėra išspręstos. Įvairiose klasifikacijos sistemose kryžiuojasi skirtingi principai, išskyla daugybė vidinių prieštaravimų, apstu loginiai klaidai, nenuoseklumas. Ne visada surandami svarbiausieji principai, pagal kuriuos išryškėtų vieno ar kito žanro esminiai bruožai. Pavyzdžiui, nevienalytiškai pagal žanrines klasifikacijos požymius yra darbo dainos. Šis žanras eina dainos senbuvių, išlaikiusių archainius melodijos bruožus, bet nebūtinai tematiškai susijusios su darbu. Prie šio žanro skiriamos ir jau naujesni laikų dainos, kurių tematika kalba apie darbą. Žanras susideda iš pogrupių, kuriems neturime tinkamo klasifikacinio termino (arimo, šienapjūtis ir kitos darbo dainos). Bet visgi, klasifikuojant liaudies dainas, pirmiausia atsižvelgiama į tematiką ir atliekamą funkciją.

Dainos meninė vertė ir jos populiarumas, dažniausiai lemia melodijos grožis ir paprastumas dainose randame visa, kas tik lietuvių protu, darbu ir jausmais yra išgyvenama. Iš tiesų liaudies dainos reikalingos kiekvieno žmogaus kasdieniniam gyvenimui. Juk gerai suvokus tautos meną, žmogus gali suprasti ir gerbti kitą tautą liaudies muzikinės kultūros. Dainuojant liaudies dainas pamažu ugdoma vaikų tautinė dvasia, gebėjimas pajusti, pamilti gimtosios gaidos dvasinius bruožus, Lietuvos žmonių darbus, papročius, istorines bei etnines šventes.

1. 3. Instrumentin muzika

„Lietuvi liaudies muzikos instrumentai – balt materialin s ir dvasin s kult ros paminklai“ (Apanavi ius, Baltr nien , 1991, p. 9). Jie labai artimi Pabaltijo šali - latvi , fin instrumentams ir turi nemaža bendro su kit indoeuropie i taut – ryt ir vakar slav , german – muzikos instrumentais. Archeolog randamos iškasenos, bylojan ios apie balt gen i aukšt materialin lyg , bei šiose teritorijose randami instrument fragmentai leidžia manyti, kad tradicinis lietuvi instrumentarius jau buvo susiformav s iki rašytini šaltini pasirodymo. Nors rašytin s žinios apie lietuvi instrumentus gana v lyvos. Tik XVI a. Pr sijoje pradedami aprašin ti lietuvi muzikos instrumentai, o nuo XVII a. – Lietuvoje.

Lietuvi raštijos pradininkas Bretk nas J. (1536 – 1602) Biblijos lietuviško vertimo pabaigoje bene pirmasis išvardija 13 muzikos instrument , tarp kuri sumini ir kelet lietuvišk .

1690 m. lietuvi kult ros tyrin tojas, etnografas Lepneris T. Monografijoje „Pr s lietuvis“, raš : „Lietuvis link s staugti, groti, dainuoti. Kankl s, tri ba, smuikas, turi jam dažnai skamb ti“. Tik XIX a. pradžioje lietuvi tautosakai ir etnografijai skirt darb atsiranda ir pa ioje Lietuvoje. Lietuvi liaudies instrumentus aprašo lietuvi raštijos ir kult ros veik jai – Vilniaus universiteto aukl tiniai Stanevi ius S., Daukantas S., Jucevi ius. Pagal j aprašym galima susidaryti išsamesn ši instrument gyvavimo vaizd ir viet tautos dvasin je kult roje. Tai buv valstie i , daugiausia piemen utilitariniai, signaliniai rankiai. Jais buvo grojama einant darbus ir gr žtant iš j , poilsio metu. Pasilinksminimuose šie instrumentai skamb jo retai (Apanavi ius, Baltr nien , 1991, p. 9 – 10).

P. Dundulien , nagrin jusi Lietuvi etnologij , rašo: „Per ilgus amžius lietuviai suk r vairi nacionalin s tradicin s muzikos instrument “ (Dundulien , 1991, p. 330). Kai kurie iš j buvo pasiskolinti iš kaimyn ir pritaikyti saviems reikalams. Daugelis instrument yra jau nebežinomi, bet daugelis j išlaik istorijos išm ginimus ir išliko iki m s dien .

Kiekvienos tautos etnokult roje pastebimos dvi muzikos instrument grup s. Pagal kilm tai vietiniai (autochoniniai) ir atneštiniai (svetimos kilm s instrumentai). Tautiniai, vietin s kilm s instrumentai daugiau siejasi su tos tautos senoviniais papro iais, o atneštiniais – atliekama daugiausia svetimos kilm s muzika. Tautiniai instrumentai pritampa prie darbo, kalendorini šven i ir žymiai mažiau – prie pasilinksminim ir pramog . Tuo tarpu tikrieji pasilinksminim instrumentai esti atneštiniai: smuikas, cimbolai, d dmaišis, armonikos, klarnetas ir kt. instrumentai (Apanavi ius, 1992, p 2 - 3).

Remiantis A. Apanavi iumi ir M. Baltr niene, galima pateikti lietuvi liaudies muzikos instrument klasifikacij .

Pagal garso šaltin ir išgavimo b dus skiriamos šios liaudies instrument grupes:

I. Idiofonai – saviskambiai instrumentai: džingulis, kleketas, terkšl , tabalai, skrabalai.

II. Membranofonai – mušamieji instrumentai: b gnas, b gnelis.

III. Chordofonai – styginiai instrumentai: 1. Skambinamieji – kankl s. 2. Strykiniai – p slin .

IV. Aerofonai – pu iamieji instrumentai: 1. Švilpiamieji: a) uždaros daugiavamzd s išilgin s fleitos – skudu iai; b) išilgin s fleitos – vilioklis, švilpukas, molinukas, lumzdelis; c) skersin s fleitos – švilpa. 2. Liežuv liniai: a) viengubo liežuv lio – tošel , ubikas, birbyn ; b) dvigubo liežuv lio – birbyn . 3. P stukiniai: a) rago trimitai – medžiokl s ragas, jau io ragas, ožragis; b) mediniai trimitai – žiev s trimitas, kerdžiaus trimitas, ragai, daudyt s.

Prie muzikos instrument priskiriami ir daiktai, naudojami buityje: lenta, žvej lenta; grojimas šluotko iu, pj klu aštu; stalo boselis, dzindzinis, dambra, birbilas; grojimas žole arba medžio lapu, šukomis, rato stebul s p timas. Taipogi, klasikiniai ir kit taut instrumentai: varpai, trikampis, band r lis; bukas, b gnas su l kšt mis; mandolina, gitara; cimbolai; smuikas, basetl ; fleita; armonikos (koncertina, bandonija, akordeonas).

Pagal chronologij skiriamos šios lietuvi liaudies instrumentin s muzikos r šys:

1. Utilitarin s paskirties monodin s melodijos: garsiniai signalai, piemen improvizacijos. Šios melodijos – viena archajiškiausi lietuvi instrumentinio folkloro r ši , atsiradusi su medžiokle, gyvuli ganymo, darbo procesu. Garsiniai signalai – trumpi nesud tingos melodijos ir ritmo arba tik ritmo nuolat kartojami ir šiek tiek varijuojami motyvai žv rims ir paukš iams vilioti. Jais buvo perduodami pranešimai, skelbiama darbo pradžia ir pabaiga, kvie iama sueigas, vestuves, laidotuves ir t .t.

Piemen improvizacij paskirtis – raminti gyvulius. Improvizuojama laisvu ritmu pagal paprast melodij , j pa vairinant vairiomis ritmin mis fig romis. Šitokios improvizacin s melodijos vadinamos raliavimais, raliuotin mis (dainuojama arba grojama), tirliavimais (grojama).

2. Sutartin s: instrumentin s; vokalin s; vokalin s-instrumentin s (naujoviškos).

Sutartin s – sinkretin lietuvi muzikinio folkloro r šis, paralelin mis sekundomis ir polidermin mis moduliacijomis bei ištisine bals pl tra grindžiama daugiabals muzika. Vyrauja monotoniška sinkopi ritmika, akcent kaita.

Instrumentines sutartines groja vienas ši pu iam j instrument (skudu i , rag) ansambliai. Instrumentai suderinami anhemitoniškai. Melodija neryški, vyrauja monotoniškas, sekundinis s skambi prisodrintas ritmas.

Vokalin s sutartin s pagr stos paralelizmu, kanonu, laisva imitacija. Pagal atlikim vokalin s sutartin s skirstomos : dvejines, trejines ir keturines.

Vokalin s-instrumentin s sutartin s daugiausia plito XX a. pirmojoje pus je. Jos buvo atliekamos mišri ansambli . Kai kuriuose vyrauja homofoninis daugiabalsiškumas, terciiniai akordai.

3. Homofoniniai šokiai, maršai ir dainos. Lietuvi instrumentin je muzikoje jie sitvirtino tik XIX a. pab. – XX a. pr. Iš Vakar Europos prad jus plisti kit taut šokiams, o su jais ir svetimiems instrumentams, lietuviai ši muzik perkomponuodavo savaip, svetimus instrumentus jung vien ansambl su tradiciniais. Kit taut šokiai ir maršai tur jo nemažai takos ir tradicini instrument repertuarui. Šiais instrumentais imta groti ir homofoninio stiliaus daugiabalses lietuvi liaudies dainas (Apanavi ius, Baltr nien , 1991, p. 13 - 15).

XX a. vis pla iau gaivinami ir naudojami netobulinti tradiciniai instrumentai. Remiantis gausiais muziejiniais eksponatais, j piešiniais ir aprašais, ekspedicij metu surinkta medžiaga, tradiciniai instrumentai daromi išsaugant j autentišk išvaizd ir gars . Taigi, XX a. pirmojoje pus je dar buvo išlik ir senieji muzikini ir etnoinstrumentini tradicij ypatumai. Vakar ir Šiaur s Lietuvoje grota daugiabals , Piet ir Ryt Lietuvoje – vienbals etnin muzika. Šuo laikotarpiu Vakar ir Šiaur s Lietuvoje, be visame krašte labai m gstamo smuiko, muzikuota ir armonika, kuri ne tokia svarbi arba visiškai nenaudota tuo metu Piet ir Ryt Lietuvoje, vienbalsumo srityje. Po XX a. ketvirtojo dešimtme io visame krašte sivyrauja armonikos, nutrynusios ir sen j etnomuzikini kult r ypatumus. Repertuar ir jo kait labiausiai l m šoki mados ir Lietuvos etnografini sri i geografin pad tis. Žemaitijoje jau iamas Centrin s, Aukštaitijoje ir Suvalkijoje – Centrin s ir Ryt , Dz kijoje ir Šven ioni apskrityje – Ryt ir Centrin s Europos taka (Apanavi ius, 2003, p. 41 – 43).

Grojimas muzikos instrumentais senas kaip ir daina, kaip ir pati žmonijos istorija. Manoma, kad pa iais seniausiais laikais vyravo mušamieji instrumentai, o jais dažniausiai buvo darbo ir buities rankiai. Daugelis muzikos instrument yra jau nebežinomi, bet daugelis j išlaik istorijos išm ginimus ir išliko iki m s dien .

2. LIAUDIES MUZIKA MUZIKINIAME UGDYME

Pastaruoju metu Lietuvoje plinta kit šali muzikin kultūra, užgoždama mūsų etnokultūrinį paveldą. Vis dažniau lietuviškos tradicijos, liaudies muzika patenka naują kultūrinę aplinką, pritaikomos prie naujų poreikių, keičiasi ir jų prasmė, skambėjimas, intonacija ir atlikimo manieros. Todėl, anot R. Stoškuvienės, diegiantis tradicijas pedagogas turi nusimanyti apie kultūrą ir sugebėti paaiškinti jos situaciją, padėti mokiniams žvelgti naujoviškai pozityvum ir negatyvum, atskleisti kultūrinę, mokslinę, techninę bendruomenės patirtį. Žmonijos patyrimo perdavimas ir perimtos patirties gausinimas yra pagrindinė žmonių visuomenės progreso sąlyga. Žmogus bręsta savo tautos sociokultūrinėje aplinkoje perimdamas jos vertybes. Vienas iš asmenybės ugdymo reiškinių yra asmenybės sklaidos ir jos prielaidos sociokultūrinėje aplinkoje, veikiant individualios kultūros kokybę. Folklorinė veikla padidina galimybes asmenybės sklaidai ne tik bendroje ugdymo sistemoje, bet ir visuomeniniame gyvenime. Jos pažinimas ir supratimas turėtų brandinti kūrybinį ir reformistinį moksleivių nuostatą, padėti jiems žvelgti tautos kultūrinis plėtotis uždavinius šiuolaikinės civilizacijos raidoje (Stoškuvienė, 2004, p. 233 – 239).

2.1. Vyresni j klasi moksleivi amžiaus tarpsnio ypatumai

Vaiko psichinius ir fizinius pokyčius nagrinėja daugelis mokslo sričių. Žmogaus raidą dažniausiai skiriame tris, viena kitą takojančias sferas: fizinę – apimančią motorinių sugebėjimų, vystymosi bei fizinio kūno pratimus; pažintinę – apimančią kalbos bei mąstymo raidą, ir psichosocialinę – apimančią asmenybės, emocijų brandę bei tarpusavio ryšius su kitais žmonėmis (Žukauskienė, 1996, p. 13). Žmogus kiekviename vystymosi etape turi atitikti bent tam tikrus keliamus uždavinius. Tie uždaviniai esti labai įvairūs: nuo išmokimo kalbėti iki gebėjimo priimti sudėtingiausius sprendimus ir už juos atsakyti.

Dauguma raidos psichologų pripažįsta, kad dėl *akceleracijos* (vaikų ir jaunuolių fizinis ir psichologinis brandos pagreitėjimas palyginti su ankstesnėmis kartomis) paauglystės amžius sutrumpėjo; dabar jis baigiasi 14 – 14,5 metų. Atitinkamai anksčiau prasideda jaunystė. Vokiečių filosofas ir psichologas E. Sprangeris jaunystės periodą dalija dviem fazėmis, kurioms būdingos skirtingos krizės:

1. 14 – 17 metų paauglių pagrindinė problema – krizė, susijusi su siekimu išsivaduoti iš vaikiškų priklausomybių santykių.

2. 17 – 21 metais išryškėja atotrūkio krizė. Išsivadavimas iš priklausomumo santykių, suaugusiųjų globos, jaunuoliai ima jaustis vienišai (Gailienė ir kt., 2002, p. 58).

Ankstyvoji jaunystė (14,5 – 17 metų) – pradžia sudėtingo laikotarpio – asmenybės brandimo ir formavimosi etapas. Dideli organizmo ir išvaizdos pakitimai, susiję su lytiniu brandimu, tam tikras padidėjęs neapibrėžtumas, sudėtingesnis gyvenimo veikla ir asmenys, su kuriais asmenybė turi derinti savo elgesį, padaugėjimas – visa tai kartu smarkiai aktyvina jaunuolio amžiuje vertybinę orientacinę veiklą. Tiek pažindamas savo ypatybes, sigydamas naujais žiniomis, tiek palaikydamas santykius su vyresniaisiais ar bendraamžiais, jaunuolis ypač susirūpinęs dėl vertinimo ir savo elgesio stengiasi grįžti prie moningai susidarytais ar perimtais kriterijais ir normomis (Amžiaus tarpsnių ir pedagoginė psichologija, 1978, p. 114 – 117).

Dabartinėje psichologijoje, nagrinėjant žmogaus raidą, nėra vienos vyraujančios, visa apimančios teorijos ar nuostatos apie individo psichikos vystymąsi. Aptariant 15 – 18 metų amžiaus tarpsnį apsiribosime ryškiausiomis vyraujančiomis raidos psichologijos teorijomis bei bandysime išryškinti būdingiausius šio amžiaus tarpsnio ypatumus. Psichoanalitinės teorijos pradininkas S. Froidas teigė, kad žmogaus elgesiui didžiulį taką daro biologiniai instinktai, ypač pabrėždamas seksualinį potraukį bei agresijos vaidmenį ir jo slopinimo poveikį normaliai raidai. „Freudo nuomone, potraukis – tai dinamiškas procesas, kurį sudaro postmis, o šio šaltinis yra lokalizuotas somatinis dirginimas. Šis postmis atitinkamai mobilizuoja tiek psichiką, tiek motoriką...“ (Žukauskienė, 1996, p. 39).

Pagal S. Froido asmenybės raidos periodizaciją 15 – 17 metų žmogus yra genitaliniame stadijoje. Šioje stadijoje gali atsinaujinti Edipo komplekso konfliktai, jeigu jie buvo neišspręsti anksčiau. Vaikas norėdamas išvengti baimės, mągina atsiskirti nuo šeimos, aplinkos ir išvengti jos takos. Froido nuomone, genitaliniame stadijos pabaigoje yra pasiekiamas santykinis stabilumas, kuris padeda spręsti problemas, būdingas suaugusiems žmonėms (Žukauskienė, 1996, p. 49 – 50).

Vienam iš žymiausių Froido pasekėjų, E. Eriksonui buvo priimtini pagrindiniai Froido teorijos teiginiai apie supramtinį ir pasramtinį, potraukius, psichoseksualinę raidos stadijas ir psichoanalitinę metodiką, tačiau jis praplėtė Froido teoriją, pasiūlydamas naują psichosocialinę viso gyvenimo raidos sampratą. E. Eriksonas pasiūlyė aštuonias raidos stadijas, pabrėždamas, kad kiekvienai jų būdingas tam tikras konfliktas arba krizė, kuri turi būti veikta. Pozityviai veikus krizę, padidėja individo jėgos. Šiuo arba nesužinosiu tam tikroje stadijoje turi takos žmogaus raidai vėlesniais gyvenimo periodais. Kalbėdamas apie raidos mechanizmus, Eriksonas teigė, kad fizinė raida nustato periodo ribas, o šios ribos visuose konkrečiuose kultūrai gali pastebėti, sulaukinti, patobulinti ar pažeisti individo raidą (Žukauskienė, 1996, p. 51).

15 – 18 met laikotarpis E. Eriksono periodizacijoje eina jaunystės periodas. Šiame laikotarpyje vyksta savęs atradimo, savo identiteto tapatybės sukrimo krizės. Ilgainiui sustiprėjus savęs pažinimui, svarbiausiu uždaviniu tampa bendravimas su kitais. Subrendęs bendrauti žmogus gali veikti, būti produktyvus, kūrybingas, savarankiškas, aktyvus (Butkienė ir kt. 1998, p. 57). Nors Froido ir Eriksono teorijos nevienodai vertinamos ir kritikuojamos, tačiau jos pateikia unikalų, savitą požiūrį žmogaus raidai.

Kalbant apie vaiko intelekto raidą, remiamasi J. Pjažo periodizacija. Ši raidos teorija grindžiama vaiko sugebėjimu priimti, kaupti ir pertvarkyti informaciją. J. Pjažas išskyrė keturias pagrindines pažintines raidos stadijas:

- Sensomotorinė (nuo gimimo iki 2 metų);
- Priešoperacinė (nuo 2 iki 6 metų);
- Konkreti operacijų (nuo 7 iki 11 metų);
- Formali operacijų (nuo 12 metų). (Pagal Žukauskienę, 1996, p. 63).

Kiekvienas vaikas, jei jo psichinė raida nėra sutrikusi, pereina visas šias stadijas. J. Pjažas teigia, kad galutinis mąstymo raidos tikslas yra jo visiškai loginis pusiausvyra, kuri yra pasiekama tik formalios operacinio mąstymo stadijoje. Mūsų aptariamas 15 – 18 metų laikotarpis priklauso formali operacijų intelekto raidos stadijai. Šioje stadijoje paauglys arba suaugęs žmogus sugeba mąstyti abstrakčiomis ir hipotetinėmis sąvokomis. Dmesio centre dažnai būna etiniai, socialiniai klausimai.

Matome, kad kiekvienas amžiaus tarpsnis turi tipiškus bruožus, kurie ilgainiui kinta, suteikdami elgesiui naują formą. Šiame kitimo procese svarbų vaidmenį atlieka vyraujanti vaiko veikla, naujas tos veiklos turinys, nauji santykiai su suaugusiais, naujos protinės išgalės perdirbti gauti patyrimai.

Biologinės teorijos nagrinėja jaunystę pirmiausia kaip tam tikrą organizmo evoliucijos etapą, teigdamos, kad kaip tik biologiniai augimo procesai determinuoja visa kita. Psichologinė teorija dmesio centre yra psichinės evoliucijos dėsningumai, būdingi vidinio pasaulio ir savimonės bruožai. Psichoanalitinės teorijos jaunystę žiūri kaip tam tikrą psichoseksualinio vystymosi etapą. Šios teorijos jaunystę nagrinėja pirmiausia žmogaus kaip individo arba kaip asmenybės vidinio vystymosi požiūriu. Bet skirtingoje socialinėje ir kultūrinėje aplinkoje tas vystymasis nevienodas. Sociologinės teorijos jaunystę nagrinėja pirmiausia kaip tam tikrą socializacijos etapą, kaip perėjimą iš priklausomos vaikystės savarankišką ir atsakingą suaugusiojo veiklą.

Visi gyvenimo nuostatos ir emocijos perkeliamos naują veiklą išsaugant pirmą patirtį, todėl kai kurie asmenys santykis su kitais asmenimis ir su kai kuriais daiktais gali būti itin ryškiai paveiktas vienos ar kitos stadijos charakteristikų. Todėl, itin svarbu ugdyti moksleivių menin

skon , teigiam poži r savo tautos kult r , jos istorin palikim , jos papro ius ir tradicijas bei muzik . Tai itin svarbu vertinti muzikos mokytojui, siekian iam sudominti mokinius savo dalyku.

2. 2. Liaudies muzika muzikos pamokoje

Senajame Lietuvos kaime, b dama bene svarbiausia vaiko aukl jimo ir lavinimo priemone, tautosaka atliko ne vien estetin , bet ir pažintin funkcij . Tautosaka pedagoginiu poži riu savo reikšm s nepraranda lig šiol. Išradingam ir sumaniam mokytojui folkloras tampa tobula pedagogine priemone, galin ia padaryti tai, kas m s oficialiajai pedagogikai, anot E. Veli kos, veik nepasiekiamas (Veli ka, 1996, p. 31 – 36).

Sudarant muzikinio ugdymo sistem , buvo atsižvelgta tai, kad yra daug muzikos šedevr , kuriuos turi žinoti visi, nebuvo užmiršta ir lietuvi liaudies muzika, jos mokomieji bei aukl jamieji tikslai. Ypa platus dain repertuaras, kuris pateikiamas muzikos vadov liuose. Tai vaik , darbo, istorin s, revoliucin s, kalendorin s, vestuvin s pramogin s dainos, lopšin s. Nuosekliai visuose vadov liuose mokiniams pateikiamos sutartin s ir j dainavimo maniera. Lietuvi liaudies dainas rekomenduojama dainuoti per kiekvien pamok , prisilaikant liaudiško dainavimo manier , o kai kuriais atvejais netgi tarmiškai. Lietuvi liaudies dainas labai nesunku mokytis dainuoti iš klausos, o tai lavina vaik muzikin klaus , gerina intonavimo, d mesingum , muzikin atminti. Taip pat padeda mokytis dvibalsumo. M s liaudies dvibalsio ir tribalsio dainavimo tradicijos yra gilios. Vienbalses dainas dažniausiai dainuodavo pavieniai žmon s, o b ryje – beveik visada keliais balsais. Be to mokymasis dainuoti dviem ir trim balsais per muzikos pamokas pirmiausia turi remtis tomis tradicijomis, tokiais dainavimo b dais, kurie yra b dingiausi kasdieniniam žmoni gyvenimui, liaudies bui iai. Per muzikos pamokas ne tik dainavimo metu vaikai supažindinami su liaudiška muzika. Nemažai pavyzdži gali rasti tarp solfedžiavimo ritmini pratyb pavyzdži , bet labiausiai vaik m giama veiksmena tai instrumentinis muzikavimas. Juk beveik vis mokyklini instrument inventori sudaro liaudiški instrumentai, tai skudu iai, d del s, kankl s, vair s mušamieji ir t.t. Nemažai liaudies k rin li skirt atlikti šiais instrumentais pateikiama vadov liuose.

2. 3. Liaudies muzika popamokin je muzikin je veikloje

Prieš dešimtmet prad ta kurti šalies švietimo sistema atspindinti pasaulio, ypa Europos, švietimo tendencijas bei Lietuvos savitum . Vidurinis bendrojo lavinimo mokyklos skm s garantas – adekvati, rezultatyvi veikla, orientuota individo ugdym si vis gyvenim – kartu išlaikant savo šalies unikalum . Ugdymo mokslo teorija ir praktika rodo, kad labai svarbu, jog žmogus jau vaikyst je, paauglyst je susiformuot vis gyvenim trunkan io ugdymosi nuostat . Min tais amžiaus tarpsniais individai gali prastai mokytis, tad mokykloje turi b ti r pinamasi ir edukaciniu stimuliavimu (Targamadz , 1999, p. 5 - 7).

Pagal Lietuvos švietimo koncepcij , vidurinis mokyklos ugdymo turinys ir formos derinamos prie moksleivi brandos ypatybi . B tent, moksleivi brandos ypatybs ir lemia ugdymo turin , mokyklos strukt r . Projektuojami keturi ugdymo turinio koncentrai [4+(4+2)+2] suderinti su nauj ja bendrojo lavinimo mokyklos strukt ra: pradžia (I-IV kl.), adaptavimasis(V-VI kl.), žvalgymasis (VII-VIII kl.), orientavimosi (IX-X kl.) ir sprendim (XI-XII kl.). ugdymo turinys sudarytas spiral s ir koncentriškumo principais. Prie tem , problem , nagrin jam žemesn se mokyklos pakopose, gr žtama aukštesn se klas se, tik jau kitais lygmenimis. Kiekviena bendrojo lavinimo mokyklos pakopa, kiekvienas ugdymo turinio koncentras turi savo specifinius tikslus.(Dešimtmet s pagrindin s mokyklos ugdymo turinys, 1998, p. 3 - 4).

Bendrojo lavinimo mokyklose papildomas ugdymas yra permanentinio ugdymo dalis, skiriama laisvalaikio kult ros pl totei. Organizuojant toki ugdymo form mokykloje, laikomasi bendr j princip ir prioritet . Tuo tarpu papildomo ugdymo institucijose, veikla orientuojama vaik socializacij bei k rybiškumo ugdym . Tinkamas papildomo ugdymo organizavimas – vieta, kur gali skleistis mokini gabumai, polinkiai ir interesai. Mokantis bendr j dalyk vaikai eina laiko patikrintu žini ir geb jimo lavinimo keliu. Ta iau žmon s n ra robotai. Kiekviename k dikyje jau skleidžiasi individualumo bruožai ir gana didel tak asmenybei gali tur ti mokyklose formuojama ugdomoji veikla. Pamok metu vaikai labiausiai gilinasi bendruosius vairi moksl dalykus, tuo tarpu popamokin s veiklos organizavimas taip pat gali takoti moksleivi geb jimus, polinkius. Vaikas mokykloje gali papildomai pl toti savo gabumus, tenkinti interesus ar saviraiškos poreik . Tod l, tinkamas papildomo ugdymo organizavimas – domi veikla po pamok , atitraukianti moksleivius nuo beprasmio laiko leidimo, o su juo ir nuo žaling pro i , nusikalstamumo – sudaro s lygas per menin , technin , sportin ar kitoki veikl realizuoti saviraiškos ir bendravimo poreik , ugdytis tautin bei kult rin savimon , platesn pasaulio pažinim . Pozityvus laisvalaikis padeda mokiniui, kaip asmenybei, doroviškai tobul ti, sudaro s lygas k rybin ms galioms, iniciatyvai pl totis, kaupti bendravimo kult r ,

praktiškai taikyti pamokose gytas žinias, išreikšti save (Dapkien , 1998 p. 7 - 9). Tad papildomas ugdymas turi būti suprantamas kaip permanentinis, skirtas vaiko socializacijai, k rybiškumui bei vairiapusi geb jim , laisvalaikio kult ros pl totei, rekreacijai. Ši ugdymo forma suvokiama, kaip neatsiejama Lietuvos švietimo dalis, kuri remiasi jos realizacijos nuostatomis bei bendraisiais Švietimo koncepcijos principais:

1. Humaniškumu.
2. Demokratiškumu.
3. Nacionalumu.
4. Atsinaujinimu (Papildomas ugdymas. Samprata. Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerija. Pritarta Švietimo ir mokslo ministerijos kolegijos 1996 04 25 nutarimu Nr. 33).

Mokydamiesi permanentinio švietimo sistemos staigose, vaikai gali pl toti gabumus, tenkinti saviraiškos poreikius variose papildomo ugdymo programose, b reliuose, meno, muzikos, sporto, dail s ir kt. mokyklose. Ugdymo institucijos padeda mokiniui išskleisti individualias k rybos galias, geb jimus, patenkindamos jo prigimtines reikmes, saviraiškos, meil s ir pagarbos, prasm s, k rybos, tvarkos ir darnos poreikius. Visas papildomas ugdymas turi b ti orientuotas vaik , jaunuol , j poreikius ir geb jimus. Tod l papildomo ugdymo principai paremti demokratine Lietuvos ugdymo institucij praktika: vaiko interes prioritetiškumas; veiklos atvirumas; asmenin iniciatyva ir atsakomyb ; veiklos lankstumas; orientavimas ateities profesinei veiklai. Visa ši veikla orientuojama tokius ugdymo prioritetus: asmens ir tautinio identiteto pl tot ; k rybin saviraišk ; kritiško santykio su aplinka ugdym ; sveikos gyvenosenos ugdym .

Br stanti vaiko kult ra skleidžiasi vairiais aspektais. Mene ji gauna specifini bruož ir tampa vaiko menine kult ra, savitu bendrosios kult ros variantu. Tod l menin vaiko branda, kaip reikšmingas jo kult ros ugdymo baras, negali likti be d mesio bendroje švietimo sistemoje. Vaiko meninis ugdymas tampa jo kult ros brandos ir integracijos aplink , šalies kult r procesas (Kievišas, Gau ait , 2000, p. 8).

Nors šiuo metu mokiniams priimtinausia yra pop kult ra, ta iau pastebima, kad menin raiška šiandien yra aktuali jaunimui, jau iamas padid j s j poreikis muzikuoti. J. Kievišas akcentuoja, kad menin s veiklos patirtis kaip tik tur t b ti kaupiama mokykloje, kur visais laikais buvo akcentuojami dainavimo, grojimo g džiai, kaupiamas repertuaras (Kievišas, 1997, p. 13). Ta iau kol kas mokyklos negali pasi lyti daug menin s raiškos form ir patenkinti vis mokini poreikius. Dažniausiai mokiniai renkasi vien ar kit menin veikal tik tod l, kad tai yra privaloma. Šiuo atveju, folkloro ansamblis gal t b ti vienu iš menin s veiklos lyderi . Kaip ir

bet kuri meninė veikla, folkloras skatina mokinių kūrybiškumą, praplečia jų akiratį, suteikia galimybę pasireikšti tuo pačiu metu ir individualiai, ir kolektyviai.

Mokykloje vyksta ugdymo procesas, apimantis pagrindinį žmogaus kaip asmenybės formavimosi laikotarpį, kurio metu gyta patirtis lems tolesnius individo žingsnius. Mokykloje vaikai gauna bentinias žinias bendrai apie viską, todėl itin svarbu surasti optimalų žinių kiekį, kuris suteiktų daugiausia informacijos bei patirties ir tuo pačiu neperkrautų mokinius nereikšmingomis smulkmenomis bei darbais. Taip pat ir muzikiniam ugdymui yra aktualu tai, kad vaikas gali greitai įsisavinti ir panaudoti praktiškai. Šiuo atveju liaudiškas muzikavimas turi daug privalumų.

3. POŽI RIO LIAUDIES MUZIK TYRIMAS 9 – 12 KLAS SE

3. 1. Tyrimo metodika ir imties charakteristika

Norint tinkamai organizuoti muzikin ugdym folkloriniame kontekste, svarbu vis pirma teisingai pasirinkti jo vykdymo strategij , atsižvelgiant mokini poreikius bei nuostatas folkloro atžvilgiu. Tiriant ugdomosios veiklos s lygas, t.y. folkloro pateikimo bei jo pavertimo asmenine vertybe strategijos gyvendinimo aspektus, svarbiausias yra žmogus – jo poreikiai, interesai, l kes iai, k rybiškos, progresyvos bei rezultatyvios veiklos samprata jo sociokult rin je aplinkoje. Mokytojo profesionalumas šiame kontekste yra vienas iš svarbiausi veiksnii , lemianii ugdomosios veiklos s km bei šio proceso organizavimo strategijos pasirinkim . Su darbo stiliumi, naudojam strategijos vykdymo b d vairove dažniausiai susij s mokytojo požiri s mokini nuostatas. “Psichologijos žodyne” nuostatos terminas vartojamas, apibr žiant individo psichin s b senos pasirengim , polink suvokti, kok nors objekt bei atskirti tam tikr su tuo objektu susijusi veikl (Psichologijos žodynas, 1993, p. 190). Nuostatos išreiškia bendr žmogaus polinki , jausm , nusiteikim , min i ir sitikinim apie tam tikr dalyk visum . Muzikin s ugdomosios veiklos procese susiformavusios skirtingos mokini nuostatos gali lemti nevienod požiri r strategijos panaudojimo galimybes vykdomosios veiklos procese bei takoti šiai veiklai ruošiamos ugdomosios programos turin .

Sudarant anket , buvo stengtasi respondentams pateikti tokius klausimus, kuri atsakymai pad t realizuoti magistro darbo analitin je dalyje iškeltus uždavinius, atskleisti individualios popamokin s veiklos programos sudarymo bei gyvendinimo aspektus.

Siekiant kuo visapusiškiau ištirti šios programos panaudojim muzikin je veikloje, iškeliamas empirinis tyrimo tikslas: vertinti mokini lankan i , ir nelankan i folkloro ansambl požiri r folklor bei gautus rezultatus palyginti, o taip patikrinti parengtos programos kryptingum ir efektyvum , atliekant papildom konstatuojam j tyrim .

Respondentams parengt klausimyn sudaro 9 klausimai, kurie dar skirstomi smulkesnius vertinimui pateikiamus teiginius.

Demografini kintam j klausim grup sudaro 3 klausimai: respondent lytis, amžius. Taip pat šiai grupei priskiriamas ir klausimas apie tai, ar respondentai lank muzikos mokykl ar ne. Manyta, kad atsakymai šiuos klausimus gali takoti visos apklausos rezultatus. Kiti klausimai pateikiami, siekiant išsiaiškinti respondent požiri r liaudies muzik , j vertinim kriterijus, žinias bei ugdomosios veiklos priimtinum pateikiant liaudies muzik mokiniams.

Tyrimo imties charakteristika. Tiriamoji imtis, jos dydis bei sudarymo būdas yra svarbios empirinio tyrimo metodologinės charakteristikos (Kardelis, 1997, p. 12). Lietuvos ir užsienio socialiniai tyrimai bei metodologai teigia, kad patikimiausias būdas išvengti tyrimo klaidų – dirbti su kuo didesne apimties atsitiktinomis imtimis, kad tyrimo rezultatai mažai priklausytų nuo atsitiktinių aplinkybių (Kardelis, 1997, p.12).

Tiriamieji. Iš viso respondentams buvo išdalinta 75 anketos. Apklausoje dalyvavo 25 folkloro ansamblio „Kupol“ 9-12 klasių moksleiviai. Jiems pakartotinai buvo pateiktos anketos po ugdymojo eksperimento, taikant individualią popamokines veiklos programą. Taip pat apklausoje dalyvavo 25 atsitiktinai parinkti 9-12 klasių moksleiviai, kurie nelanko folkloro ansamblio.

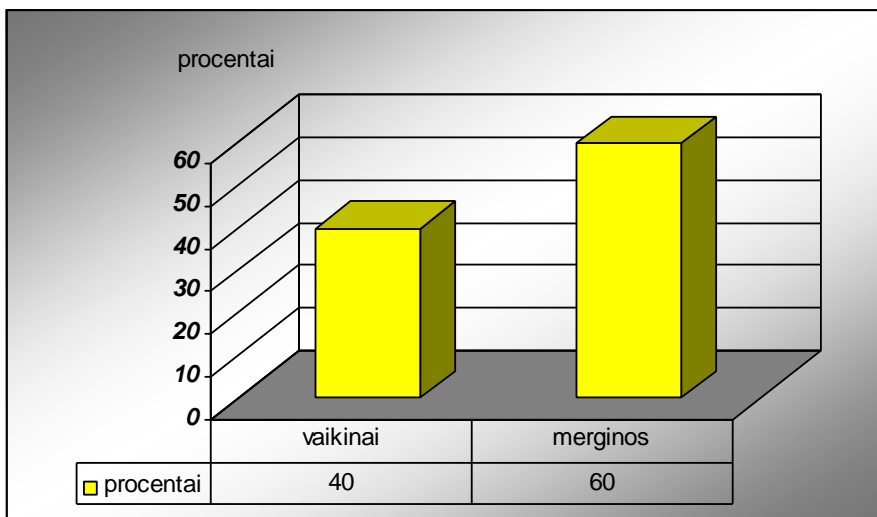
Buvo daroma prielaida, kad respondentų požiūriui liaudies muzikai gali turėti lytis, amžius ir tai, ar jie lankosi muzikos mokykloje ar ne. Tai patvirtins ir konstatuoti statistiškai reikšmingi skirtumai atlikus gautų duomenų koreliaciją. Naudojamieji statistiniai rodikliai reikšmingumui paaiškinimas pateikiamas 1 lentelėje.

1 lentelė

Naudojamieji statistiniai rodikliai paaiškinimas

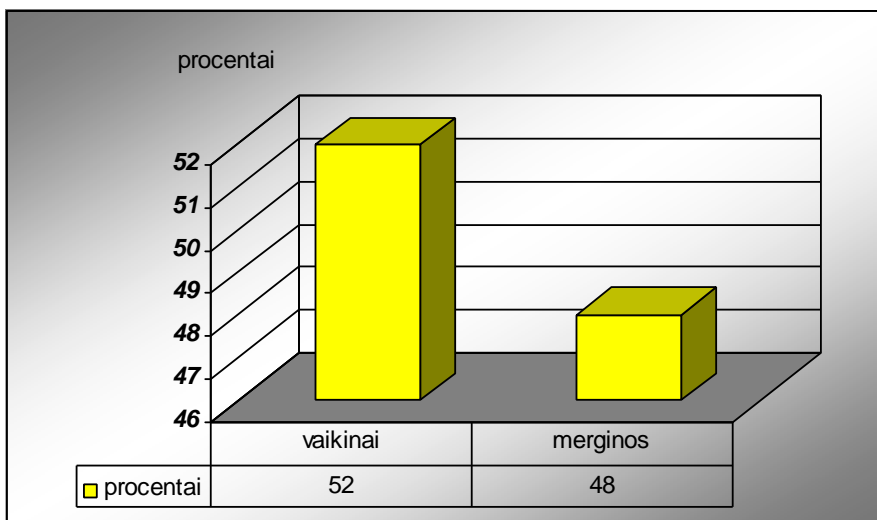
<p>Koreliacija $P \leq 0,05$</p>	<p>Statistinė paklaidos tikimybė</p>	<p>Statistinė paklaidos tikimybė p kritinė riba parodo, koks yra leistinas statistinių sprendimų paklaidos dydis.</p> <p>Visi statistiniai sprendimai, atitinkantys lygį $p \leq 0,05$, šiame tyrime traktuojami kaip statistiškai reikšmingi.</p>
---	---	---

1 paveikslo duomenyse matome, kad respondent tarpe lankan i folkloro ansambl (eksperimentin grup), akivaizdziai dominuoja merginos 60 proc. – mergin ir 40 proc. – vaikin .

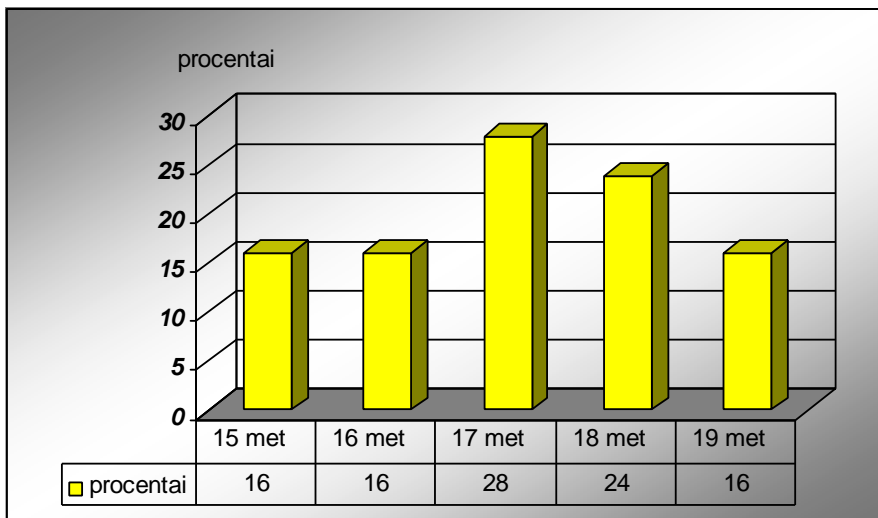
1 pav. Respondent lytis (N=25) *eksperimentin grup*

Kontrolin je grup je apylygiai (2 pav.): 52 proc. – vaikinai, 48 proc. – merginos.

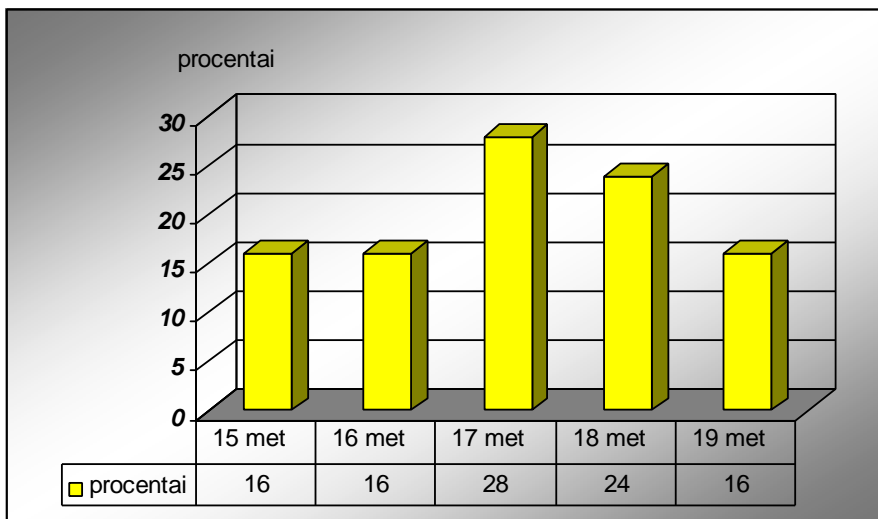

2 pav. Respondent lytis (N=25) *kontrolin grup*

3 ir 4 paveiksluose pateikti duomenys rodo, kad respondentų kiekybinis skirtumas pagal amžį gana nežymus. Tiriama j amžius buvo suskirstytas gan konkre ius metus: 15 met (16 proc.), 16 met (16 proc.), 17 met (28 proc.) 18 met (24 proc.) ir 19 met (16 proc.). Kaip matyti iš 3 ir 4 paveiksl rezultat kontrolin s ir eksperimentin s grupi amžius sutampa.

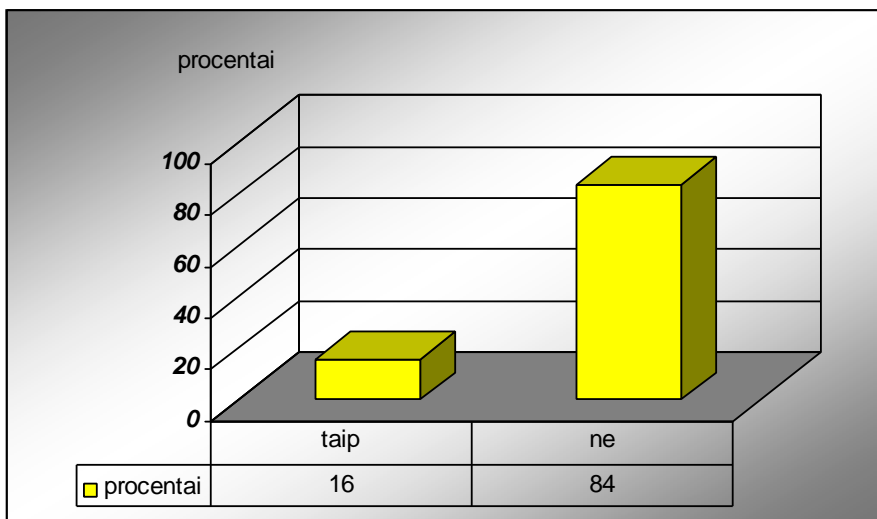
3 pav. Respondent amžius (N=25) eksperimentin grup

4 pav. Respondent amžius (N=25) kontrolin grup

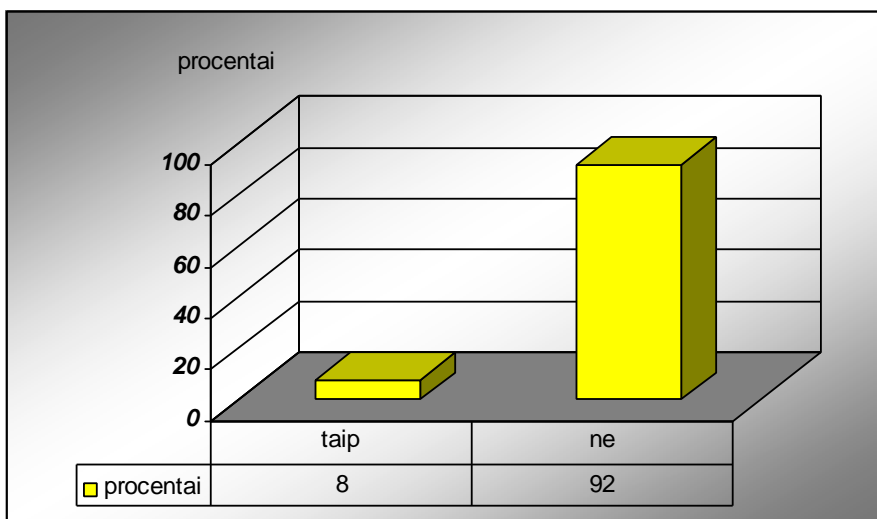

Kitas labai svarbus rodiklis yra muzikinis išsilavinimas. 5 ir 6 paveiksluose pateiktuose duomenyse matome, kad eksperimentinė grupė tik 16 proc. moksleivių lankė ar tebelankė muzikos mokyklą.

5 pav. Respondentai lankė muzikos mokyklą (N=25) eksperimentinė grupė

Kontrolinė grupė lankė ar lankė muzikos mokyklą dar mažiau – 8 proc. (6 pav.).

6 pav. Respondentai lankė muzikos mokyklą (N=25) kontrolinė grupė

Apibendrinant tyrimo charakteristiką, galima teigti, kad abi grupės visais tyrimais požymiais yra panašios, todėl pasirinktos teisingai. Tai leido prognozuoti sklandžią ugdymojo eksperimento eigę bei gauti rezultatus patikimumu. Nuo šiol eksperimentinė grupė bus vadinama „E“, o kontrolinė – „K“.

3. 2. Pirmojo diagnostinio tyrimo duomenų rezultatai ir jų analizė bei lyginamoji analizė su kontroline grupe

Pirmieji klausimai ugdytiniams buvo sudaryti, siekiant charakterizuoti tyrimo imtį bei taikant koreliacijos analizės metodą, nustatyti diagnostinius kintamąjį priklausomybę nuo šių rodiklių. Duomenys pateikiami 2 lentelėje.

2 lentelė

Demografiniai kintamąjį taktiniai nuostatai liaudies muzik (N=25)

Teiginiai		Lytis ($p \leq 0,05$)	Amžius ($p \leq 0,05$)	Muzikos mokyklos lankymas ($p \leq 0,05$)
1. Man svarbi muzika, jos stilius ir turinys.	„E“	-	-	-
	„K“	,002	-	-
2. Esu gerai susipažinęs su liaudies muzika.	„E“	,007	-	-
	„K“	,047	-	,002
3. Daugiausia su liaudies muzika susiduriu popamokinėje muzikinėje veikloje (lankau kolektyvą).	„E“	-	-	-
	„K“	-	-	,007
4. Daugiausia su liaudies muzika susiduriu muzikos pamokoje.	„E“	-	-	-
	„K“	,016	-	-
5. Klausau liaudies muzikos, tačiau nesu jos atlikęs.	„E“	,018	-	-
	„K“	-	-	-
6. Patinka lietuviška liaudies instrumentinė muzika.	„E“	,044	-	-
	„K“	-	-	-
7. Liaudies muzika suteikia žinių.	„E“	-	-	-
	„K“	,022	-	-
8. Liaudies muzika praturtina dvasiškai.	„E“	,007	-	-
	„K“	-	-	-
9. Liaudies muzika ugdo tautiškumą.	„E“	,03	-	-
	„K“	-	-	-
10. Man patinka mokytis liaudies muzikos per muzikos pamokas.	„E“	,04	-	-
	„K“	,031	-	-
11. Mokytojas visada ieško būdų, kaip sudominti.	„E“	-	-	,027
	„K“	,011	,05	-

Visi kiti klausimai padėjo išsiaiškinti respondentų požiūrį esamam muzikinio ugdymo situacijai folkloro kontekste bei jų pačių nuostatas liaudies muzikai.

Kiekvieno žmogaus požiūris vykstančius visuomenėje reiškinius yra skirtingas. Neišimtis ir mokinių muzikos suvokimas bei jų požiūris folkloro bei jo tendencijas mokykloje. Nuo to priklauso ir esamos situacijos vertinimas, pateikiamos muzikos ugdymo veiksloje vertinimas. Tai matyti ir rezultatuose pateiktuose 3 lentelėje.

3 lentelė

Respondentų nuostatos liaudies muzikos požiūriu prieš taikant programą (N=25)

Teiginiai		Atsakymų variantai pateikiami procentais				
		Tikrai taip	Lyg ir taip	Nežinau	Lyg ir ne	Tikrai ne
1. Man svarbi muzika, jos stilius ir turinys.	„E“	32	36	16	12	4
	„K“	16	64	8	8	4
2. Esu gerai susipažinęs su liaudies muzika.	„E“	12	28	20	28	12
	„K“	4	8	4	2	12
3. Daugiausia su liaudies muzika susiduriu popamokiniame muzikinėje veikloje (lankau kolektyvą).	„E“	72	16	8	4	0
	„K“	12	4	4	16	64
4. Daugiausia su liaudies muzika susiduriu muzikos pamokoje.	„E“	28	32	24	8	8
	„K“	40	40	8		4
5. Klausau liaudies muzikos, tačiau nesu jos atlikęs.	„E“	4	12	8	12	64
	„K“	8	0	0	12	80
6. Mieliau ją atlieku pats, nei esu jos klausytojas.	„E“	16	36	12	12	24
	„K“	0	0	4	8	88
7. Nesu kategoriškai nusistatęs prieš liaudies muziką, bet ir nesu jos mėgėjas.	„E“	16	24	32	24	4
	„K“	40	28	12	8	12
8. Visiškai nesidomiu ir neklausau liaudies muzikos, nes ji man „nuobodi“.	„E“	4	12	16	40	28
	„K“	32	24	12	8	24
9. Patinka tik lietuvių liaudies dainos.	„E“	4	12	8	24	52
	„K“	0	4	20	24	52

10. Patinka tik lietuvi liaudies šokiai, rateliai ir žaidimai.	„E“	4	28	16	8	44
	„K“	4	16	4	8	68
11. Patinka lietuvi liaudies instrumentin muzika.	„E“	12	28	12	24	24
	„K“	4	8	4	28	56
12. Man yra priimtini b dai, kuriais muzikin s veiklos (muzikos pamokoje, kolektyve) metu esame supažindinami su liaudies muzika (patys j atliekame).	„E“	28	36	16	8	12
	„K“	4	20	32	8	36

Kad individas gal t vertinti vien ar kit reiškin , vis pirm jis turi tur ti jam didesn ar mažesn reikšm , indiferentiškas vertinimas praranda bet koki prasm , kadangi jis jam visai neaktualus. Iš gaut rezultat , kurie pateikti 3 lentel je matyti, kad respondentams muzika bei jos turinys yra reikšmingi, daugiau kaip pus apklausoje dalyvavusi respondent tiek vienoje, tiek kitoje grup je teigia, kad muzika jiems yra svarbi. Tokiam poži riui takos tur jo ir respondent lytis. Tai patvirtina ir konstatuotas statistiškai reikšmingas skirtumas kontrolin je grup je ($p \leq 0,002$ (2 lentel)). Paaišk jo, kad mergait s labiau siklauso muzikos turin bei jo reikšm , renkasi jos stili , berniukams tai mažiau aktualu. Eksperimentin je grup je toks skirtumas nebuvo konstatuotas. Respondent amžius ir tai, ar jie lank muzikos mokykl tokiam poži riui takos netur jo, visi statistiniai sprendimai nepagr sti. Tod l, bus labai dom s tolimesni j vertinimai muzikos poži riu. Tai leis išsiaiškinti muzikos suvokimo situacij ši dien jaunimo tarpe ir koki viet užima liaudies muzika. Lytis takajo ir tai, ar gerai respondentai susipažin su liaudies muzika. Tiek eksperimentin je, tiek kontrolin je grup je konstatuoti statistiškai reikšmingi skirtumai $p \leq 0,007$ eksperimentin je grup je ir $p \leq 0,047$ kontrolin je grup je. „E“ grup s respondentai gerai susipažin su liaudies muzika, kadangi lanko folkloro ansambl . „K“ grup folkloro ansamblio nelanko, tod l gerai pažinti liaudies muzik gali tik muzikos pamok met , ta iau iš gaut rezultat matome, kad net 72 proc. lyg ir n ra susipažin su liaudies muzika, o 12 proc. respondent teigia kad tikrai n ra. Tai rodo ir konstatuotas statistiškai reikšmingas skirtumas kontrolin je grup je nuo to ar mokiniai lanko muzikos mokykl $p \leq 0,002$ (2 lentel). Galime daryti išvad , kad muzikinis ugdymas nepakankamai skiria šiai muzikai d mesio ir nesuteikia mokiniams pakankamai žini , j mokiniai gauna tik popamokin je veikloje. Tai liudija ir kitas vertinimui pateiktas teiginys, kad daugiausia su liaudies muzika respondentai susiduria popamokin je veikloje. Teigiamai š teigin vertino 88 proc. „E“ grup s respondent (3 lentel). „K“ respondentai š teigin vertino neigiamai, kadangi j popamokin veikla n ra susijusi su folkloru (3 lentel). Taip pat mažai

moksleiviams pateikiama liaudies muzikos pavyzdži , teigiamas vertinimas nukrito iki 28 proc. „E“ grup je ir iki 40 proc. „K“ grup je. Kit dviej teigini vertinimas rodo, kad moksleiviai mieliau patys atlieka liaudies k rinius nei yra j klausytojai. Nors tai taip pat priklauso nuo respondent lyties. Eksperimentin je grup je konstatuotas statistiškai reikšmingas skirtumas $p \leq 0,018$ (2 lentel). Galime daryti išvadas, kad tokio amžiaus berniukai yra drovesni už mergaites, tod l pasyvesni atlik jiškoje veikloje ir tam takos gali tur ti psichologiniai faktoriai bei balso mutacija. Tai rodo ir statistiškai reikšmingas skirtumas instrumentin s muzikos priimtinum berniukams ($p \leq 0,004$ (2 lentel)). „K“ grup s respondentai n ra link nei jos klausytis nei atlikti, nors dauguma ir n ra kategoriškai nusista iusi prieš liaudies muzik . Iš gaut rezultat galime teigti, kad respondentams patinka vairs folkloras, jie nesureikšmina, kurios nors vienos veiksena. Ta iau kaip ši muzika pateikiama, priimtina tik „E“ grup s respondentams, nors ir tarp j nemažai neigiamai vertinusi š teigin (3 lentel).

4 lentel je pateikti duomenys rodo, koki svarbiausi , ugdytini nuomone, funkcij atlieka liaudies muzika.

4 lentel

Liaudies muzikos paskirtis (N=25)

Teiginiai		Vertinimo variantai pateikiami procentais				
Liaudies muzika:		Tikrai taip	Lyg ir taip	Nežinau	Lyg ir ne	Tikrai ne
1. Suteikia žini	„E“	16	48	16	20	0
	„K“	8	60	8	0	24
2. Praturtina dvasiškai	„E“	12	24	36	20	8
	„K“	4	16	24	36	20
3. Ugdo tautiškum	„E“	52	28	12	8	0
	„K“					
4. Pratina susikaupti, sigilinti	„E“	12	16	28	28	16
	„K“	16	36	32	0	16
5. Ugdo muzikalum	„E“	28	40	16	16	0
	„K“	16	36	24	12	12

Svarbiausiomis muzikos funkcijomis išskirtos tautiškumo ugdymas (80 proc. – „E“, 52 proc. – „K“), pažintin (64 proc. – „E“, 68 proc. – „K“). Muzikalumo ugdymas atsiduria tre ioje vietoje. Dvasiško praturtinimo funkcija lieka ketvirta, nors nuo seno m s prot viai tautosakos pagalba steng si aukl ti jaun j kart . Ir tai suprantama. Meno k rini , didži j dvasini vertybi atžvilgiu kintan io pasaulio akivaizdoje aukl jimo praktika kol kas ne gauna jokio progreso. Tam takos turi du stabdantys psichologiškai giminiški principai – sudominti ir pratinti. Ta iau, kad šie principai b t skatinantys, reikalinga baz , kompleksiškas organizuotas

darbas bei pozityvi visuomenės nuostata. Tik tada auklėjamoji folkloro funkcija iš ketvirtos pozicijos pakils pirmąją. Auklėjimo samprata, turinti būti traktuojama kaip tautos folkloro, tradicijų perdavimas bei vaiko muzikinės kultūros ugdymas. Tai lemia vaiko ar suaugusiojo savarankišką muzikos vertybių pasirinkimą ir gebėjimą naudotis jomis, eiti tautos ir pasaulio muzikinės kultūros. Naujai gytos patirties kokybę, turint išsaugoti buvusios patirties esmę, o jos tobulėjimas ir augimas funkcionavimą užtikrinančias sąlygas. Duomenys pateikti 4 lentelėje. Požiūriu liaudies muziką tokos turėjo ir respondentų lytis abiejose grupėse. Eksperimentinė grupė taškojo tokius teiginius kaip „liaudies muzika praturtina dvasiškai“ - $p \leq 0,007$, „liaudies muzika ugdo tautiškumą“ - $p \leq 0,03$ (2 lentelė). N. L. Gage ir D. C. Berliner (1994, 152–154 p.) moksliniais tyrimais rodo, jog moterys yra jausmingesnės, emocionalesnės. Vyrai labiau vertina teorijas, daugiau domisi mokslu. Todėl galime daryti išvadą, kad mergaitės giliau žvelgia liaudies muzikos dvasiškumą ir emocionalumą. Kontrolinėse grupėse atsakymuose konstatuotas statistiškai reikšmingas skirtumas teiginiui „liaudies muzika suteikia žinią“ - $p \leq 0,002$. Galime daryti išvadą, kad lankantys folkloro ansamblių vaikai labiau sugeba liaudies muziką pažinti iš meninės ir jausminės pusės nei jo nelankantys.

Kita teiginiai grupė pateikta vertinimui yra susijusi su konkrečia ugdymo veikla. Duomenys pateikti 5 lentelėje. Kaip matome iš rezultatų, tik nedaugeliui moksleivių patinka mokytis liaudies muzikos per muzikos pamokas tiek vienoje tiek kitoje grupėje (5 lentelė). Galime daryti išvadą, kad ši medžiaga yra pateikiama ne domiai, nuobodžiai arba ugdytojas neskiria jai pakankamai dėmesio.

Esama padėtis bei ugdymo veikla gali turėti tokos ne tik pedagoginiam procesui, bet ir pačių mokinių interesui aktyviai veikti šiame procese bei įkietinimams jo atžvilgiu. Tai atsispindi ir duomenyse pateiktuose 5 lentelėje.

5 lentelė

Liaudies muzika ugdomojoje veikloje (N=25)

Teiginiai		Atsakymų variantai pateikiami procentais				
		Tikrai taip	Lyg ir taip	Nežinau	Lyg ir ne	Tikrai ne
1. Man patinka mokytis liaudies muzikos per muzikos pamokas	„E“	8	20	24	16	32
	„K“	4	8	20	28	40
2. Nelankyčiau muzikos pamokų jeigu galčiau rinktis.	„E“	8	8	40	12	32
	„K“	20	12	36	16	16

3. Noriau lankyti muzikos pamokas net jei jos būtų neprivalomos.	„E“	28	16	36	12	8
	„K“	0	4	32	20	44
4. Parinkdamas liaudies kūrinius mokytojas atsižvelgia mokinių norus ir pageidavimus	„E“	12	36	20	16	16
	„K“	20	32	20	8	20
5. Dažniausiai dainuojame mokiniams patinkančias dainas, o ne iš vadovėlių.	„E“	24	44	24	8	0
	„K“	44	32	0	8	16
6. Visi mokiniai privalo pamėgti liaudies muziką.	„E“	0	12	12	28	48
	„K“	4	0	24	32	40
7. Mokytojas dirba pagal nuobodži programą.	„E“	8	16	24	36	16
	„K“	12	0	40	32	16
8. Mokytojas pateikia daug medžiagos apie liaudies muziką, nes tai būtina išsilavinusios asmenybės sūlyga.	„E“	12	48	36	4	0
	„K“	12	40	32	12	32
9. Jei mokinys vengia mokytis – jį sunku priversti.	„E“	60	32	8	0	0
	„K“	72	16	0	0	12
10. Mokytojas visada ieško būdų, kaip sudominti	„E“	40	56	0	4	0
	„K“	44	12	16	8	4

Iš gautų duomenų (5 lentelė) matyti, kad daugumai mokinių nepatinka mokytis liaudies muzikos per muzikos pamokas. Iš prieš tai nagrinėtų rezultatų galime daryti išvadą, kad tai daugumai sudaro berniukai. Tiek kontroliniame, tiek eksperimentiniame grupėje konstatuotas statistiškai reikšmingi skirtumai šio teiginio nuolytis („E“ – $p \leq 0,04$, „K“ – $p \leq 0,031$ (2 lentelė)). Vertinant muzikos pamokų lankomumą ir priimtinumą beveik pusė nežino, ar lankyti muzikos pamokas, jeigu galėtų rinktis. Tai rodo negerąjanios ugdymo sistemos būklę bei poreikio muzikinei veiklai formavimo stoką. Ir tai suprantama. Kitas vertinimui pateiktas teiginys liudija, kad tik pusė apklaustųjų mano, jog ugdytojas parinkdamas liaudies muzikos repertuarą atsižvelgia mokinių poreikius, norus ir pageidavimus (5 lentelė). Tačiau kitas teiginys prieštarauja prieš tai aptartajam. Dauguma respondentų teigia, kad per muzikos pamokas dažniausiai dainuojamos mokiniams patinkančios dainos, o ne iš vadovėlių. Atsižvelgdami anksčiau išanalizuotus rezultatus, galime daryti prielaidą, kad tai nėra liaudies dainos, šiai muzikai per pamokas yra skiriama minimaliai dėmesio ir laiko praktiniam liaudies muzikos atlikimui, nes teoriniam skiriama nemažai. Tačiau mokytojas ieško būdų, kaip sudominti

mokinius. Taip mano dauguma apklaust j abiejuose grup se. Tai rodo ir rezultatai pateikti 5 lentel je. Tokiam nuomon s pasiskirstymui takos tur jo respondent lytis ($p \leq 0,011$), amžius ($p \leq 0,05$) kontrolin je grup je ir muzikos mokyklos lankomumas ($p \leq 0,027$) eksperimentin je grup je (duomenys pateikti 2 lentel je). Daugiau demografiniai kintamieji nuostat raišk takos netur jo. Kaip matome iš pateikt duomen daugiausia takos tyrimui tur jo respondent lytis, mažiausiai amžius. Nors tyrime ir dalyvavo pakankamai skirtingo amžiaus mokiniai (15, 16, 17, 18 ir 19 met), ta iau didžioji dalis išvardint met eina paauglyst s laikotarp , o jaunyst s laikotarp sudar mažuma, tod l amžius takos tyrimui netur jo.

Iš duomen pateikt 6 lentel je matome, kad moksleiviai labiausiai susipažin su vokaline liaudies muzika, taip pat nemažai jos klauso, improvizuoja ir kuria.

6 lentel

Su liaudies muzika supažindinama per šias muzikines veiksenas (N=25)

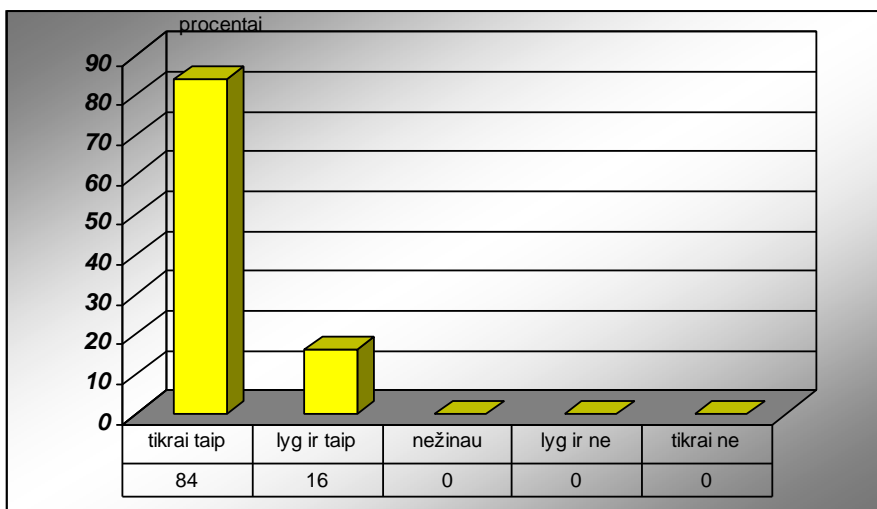
Klausimai		Atsakym variantai pateikiami procentais				
Su liaudies muzika susipaž stame per šias muzikines veiksenas		Tikrai taip	Lyg ir taip	Nežinau	Lyg ir ne	Tikrai ne
1. Dainavim	„E“	68	20	8	4	0
	„K“	36	44	0	4	16
2. Solfedžiavim	„E“	0	24	32	20	24
	„K“	0	4	32	8	56
3. Ritmik	„E“	8	20	44	12	16
	„K“	8	8	44	8	32
4. Muzikos klausym si	„E“	44	28	16	12	0
	„K“	48	28	8	8	8
5. Improvizavim ir k ryb	„E“	20	28	32	12	8
	„K“	12	20	32	4	32

Nors mokytojas ir ieško b d kuo sudominti mokinius, ta iau priversti mokin mokytis ne manoma (5 lentel), galima tik skatinti jo motyvacij šioje veikloje, apeliuojant jo poreikius. Reikia skatinti mokini motyvacij , kad žini siekimas vykt savo noru ir taip formuot si poreikis liaudies muzikai. Tai patvirtina individuali program , atsižvelgiant mokini poreikius bei j mokymosi specifik b tinum .

Mokiniai ne itin maloniai „sileidžia“ liaudies muzik savo širdis. Jie labiau krypta pramogin muzik . Ypa kai, šiandien muzikin industrija nukreipta komercin s pramogin s muzikos linkme. Radijas, televizija taip pat laikosi ši tendencij . Tod l viena alternatyva

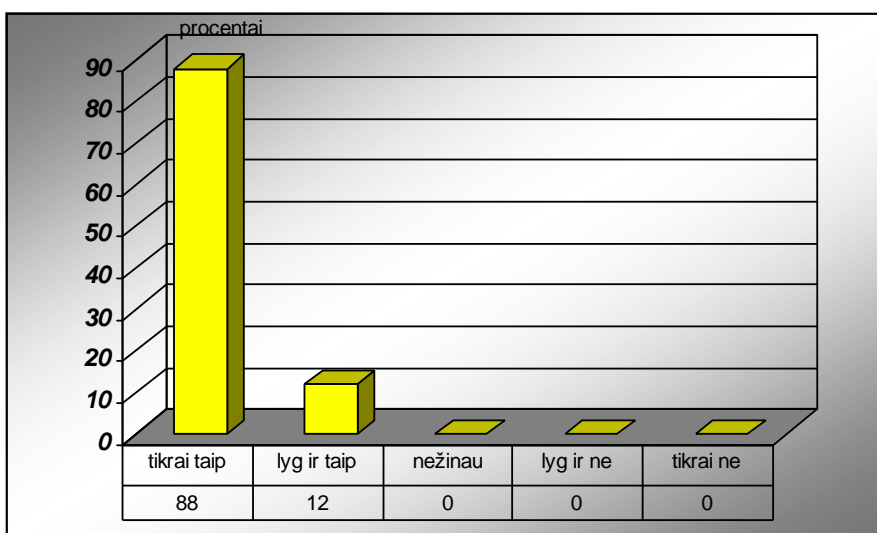

mokyklose duoti mokiniams klausytis ir atlikti liaudies muzikos sintezuotos su jiems priimtina ir pasaul jaut atitinkan ia muzika.

7 pav. Respondent nuomon muzikini aranžuo i poži riu (N=25) („E“ grup)

Did jantis atotr kis tarp šiuolaikin s žmogaus buities ir sen j tradicij , savaime ver ia mokytoj ieškoti b d , kaip taigiau supažindinti moksleiv su didžiuliu ir margu lietuvi tautosakos lobynu. Tod l, atsižvelgiant mokini poreikius ir interesus bei j pripaž stam alternatyvi j muzik , siekiama derinti liaudies k ryb su šiuolaikin mis priemon mis, priartinant j prie šiandienin s pasaul jautos, ta iau išsaugant autentiškas intonacijas. Kaip parod tyrimas, mokiniai gan pozityviai vertina liaudies ir populiariosios muzikos sintez (7 ir 8 pav.).

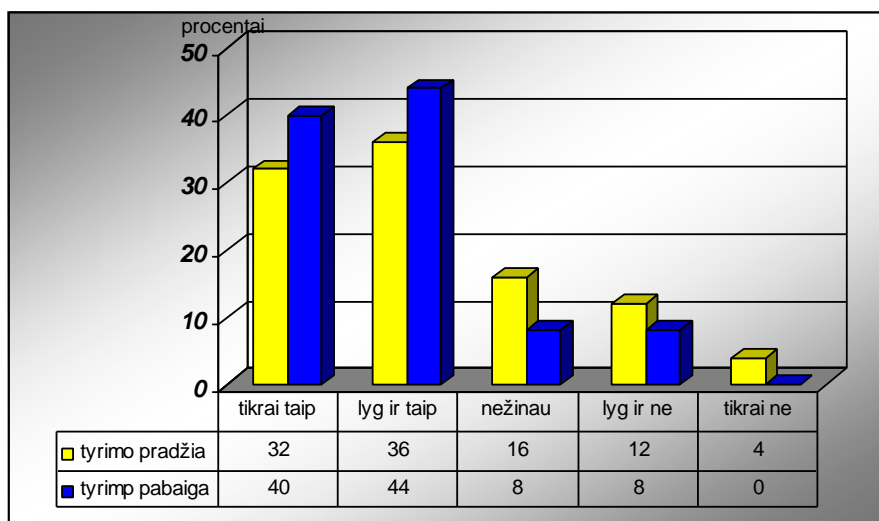

8 pav. Respondent nuomon muzikini aranžuo i poži riu (N=25)

Siekiant pagerinti muzikinio ugdymo proceso rezultatyvumą folkloro kontekste buvo atliktas ugdomasis eksperimentas, taikant individuali programą, parašytą specialiai folkloro ansambliui „Kupol“, „E“ grupei. Anketinė apklausa buvo atlikta prieš taikant programą ir po to, tai leido palyginti eksperimento pabaigoje atsiradusius pokyčius, dirbant pagal individuali programą.

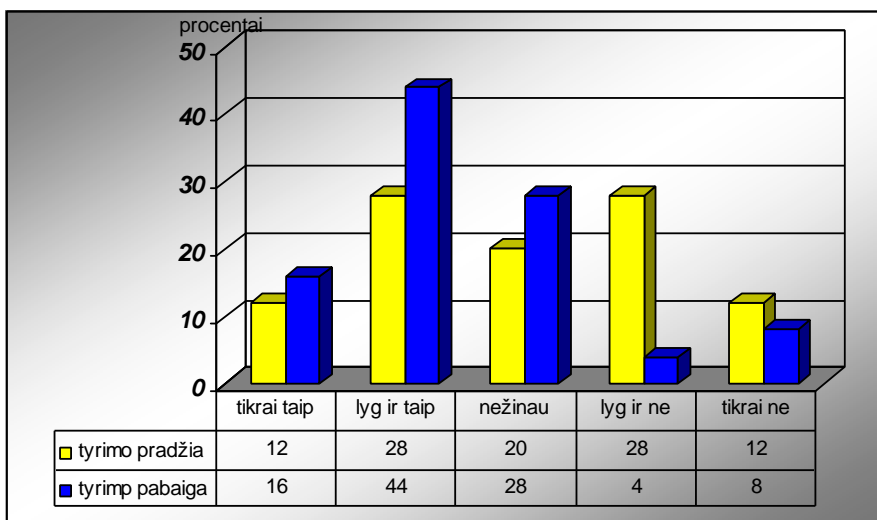
3. 3. Lyginamoji pirmojo ir antrojo tyrimo rezultatų analizė

Tyrimo pabaigoje buvo atliktas pakartotinas muzikinės veiklos folkloro kontekste vertinimas, stebimi šios veiklos kokybiški pokyčiai. Pirmojo tyrimo rezultatai lyginami su antrojo tyrimo, atlikto po individualios programos taikymo rezultatais. Ryškiausi pastebimi pokyčiai apima šias sritis: muzikos ir jos turinio svarbą, pažintinę veiklą, praktinę folkloro veiklą, folkloro funkcinių reikšmių, darbo ypatumus, perteikiant folkloro subtilumą popamokiniame veikloje, aranžuojant vertinimo kokybę.

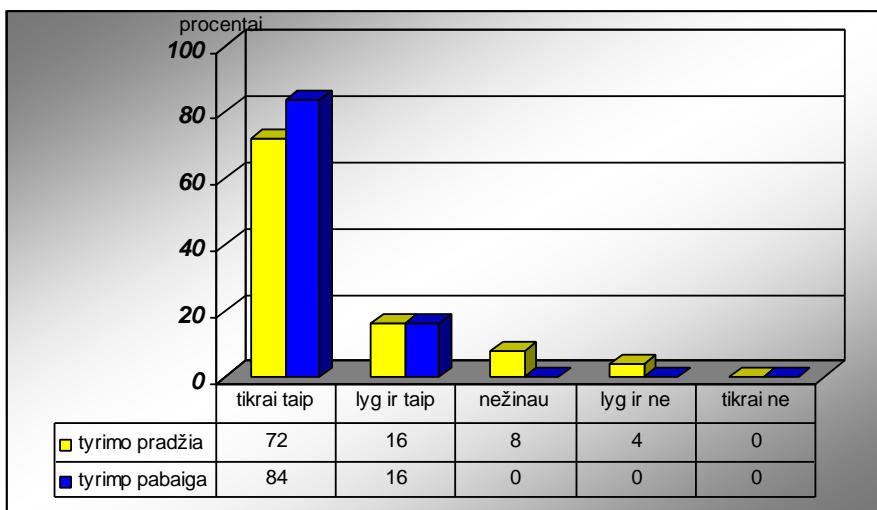
9 pav. Muzikos ir jos turinio svarba (N=25)

Iš duomenų pateiktų 9 paveiksle matome, kad muzika ir jos turinio reikšmė gerokai išaugo. Vadinas programos repertuaras taigiai perteikia esmines menines vertybes ir skatina ugdytinius paversti jas asmeninėmis. Ugdytojui pavyko taikliai paliesti asmenines mokinių vertybes bei taigiai pateikti naujas ir taip puoselėti ateinančios kartos dvasingumą, muzikinį išprusimą ir aktyvumą muzikiniame gyvenime.

10 pav. Esu gerai susipažinęs su liaudies muzika (N=25)

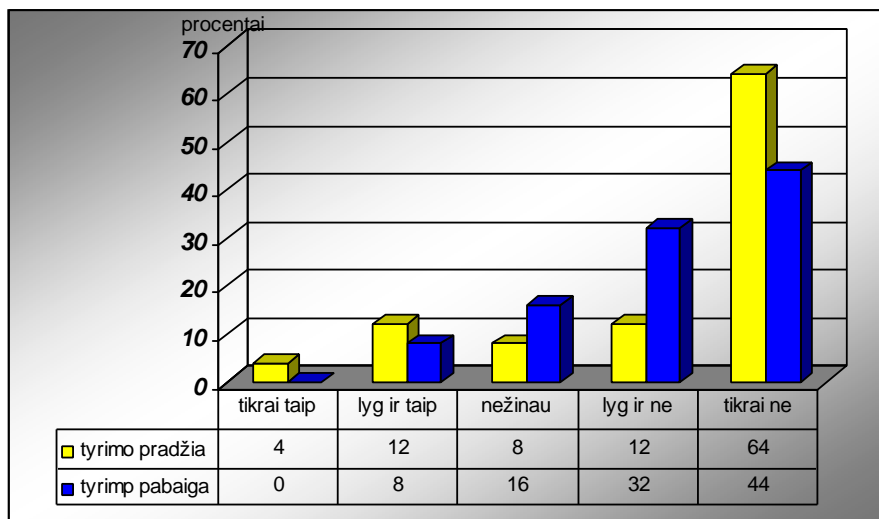
10 paveikslo duomenys rodo, kad individualioji programa labiau leidžia susipažinti ir suvokti lietuvių liaudies muzikos esmę, ją perprasti, o tai garantuoja kokybišką kolektyvo muzikinę veiklą.

11 pav. Daugiausia su liaudies muzika susiduriama popamokiniame muzikinėje veikloje (N=25)

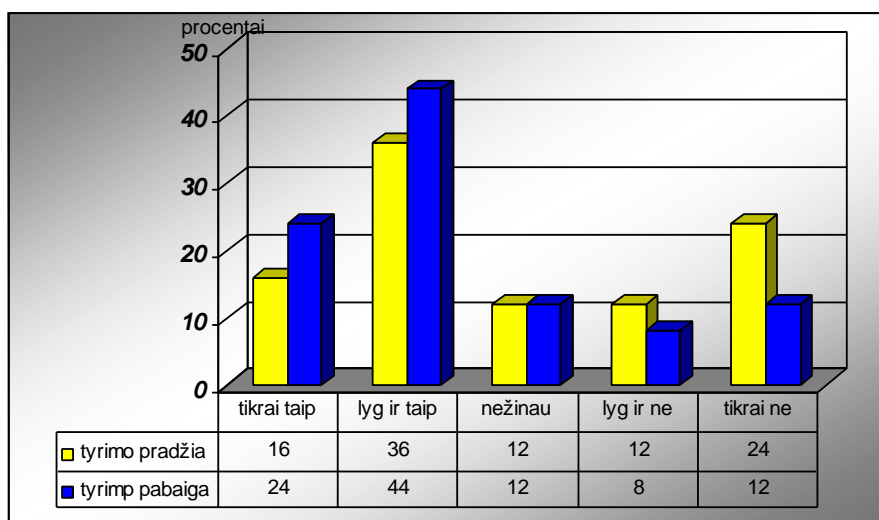
Moksleiviams nebekyla jokių abejonių, kad daugiausia su liaudies muzika susiduria popamokiniame muzikinėje veikloje (11 pav.).

Iš duomen pateikt 12 – 15 paveiksluose matome, kad susidom jimas liaudies muzika dar labiau išaugo. Ypa suaktyv jo praktin atlik jiška veikla, dar labiau pasireiškia folkloro vairumas, neapsiribojama tik viena kuria nors veiksen.

12 pav. Klausau liaudies muzikos, taiau nesu jos atlik jas (N=25)

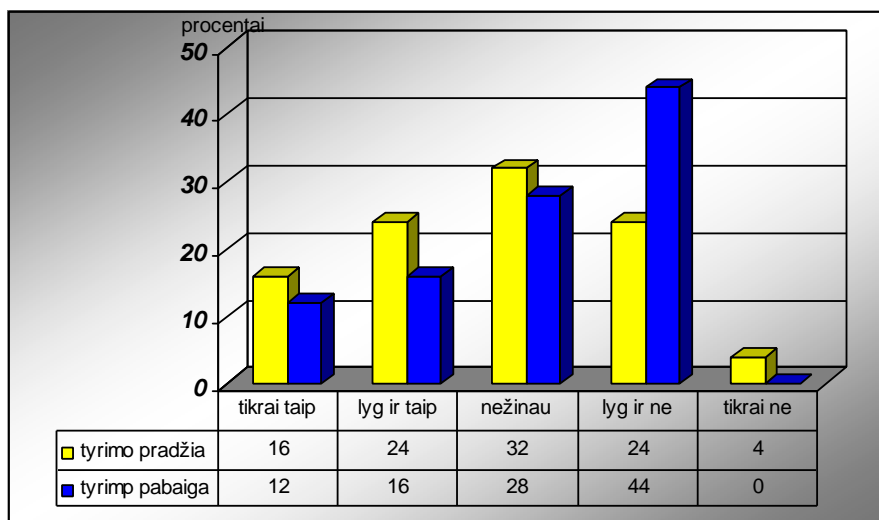
Tyrimo pabaigoje tik klausian i liaudies muzikos visiškai nebeliko. Galime daryti išvad , kad ugdytojui pavyko traukti visus mokinius aktyv muzikavim , o tai skatina krypting ir rezultatyv vaik saviraiškos atsiskleidim (duomenys pateikti 12 paveiksle).

13 pav. Mieliau j atlieku pats, nei esu jos klausytojas (N=25)

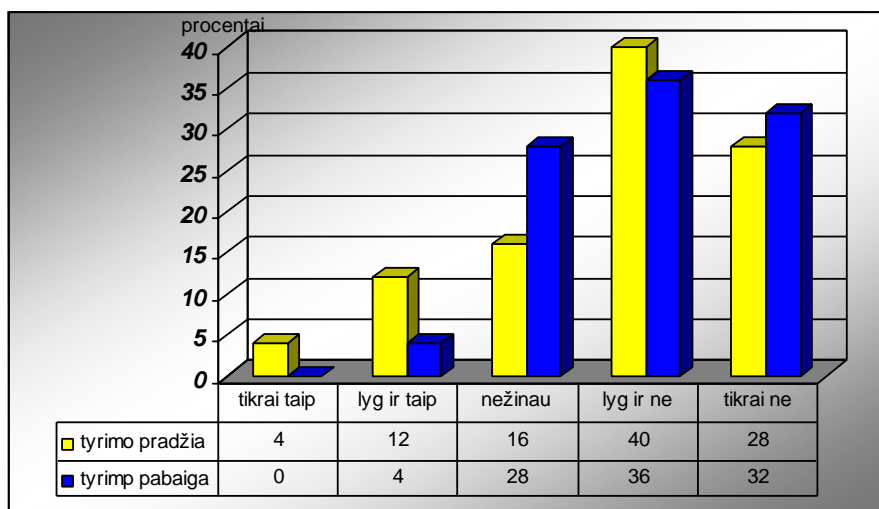
Tai patvirtina ir duomenys pateikti 13 paveiksle. Žymiai išaugo respondent procentas, kurie liaudies muzik meliau atlieka patys, nei yra jos klausytojai. Tai rodo, kad mokiniai labiau jau ia malonum dalyvaudami aktyvioje, o ne pasyvioje muzikin je veikloje. Tai nemažas

žingsnis link pozityvaus laisvalaikio praleidimo, nepaliekant vietos negatyvaus laisvalaikio atsiradimo galimybei, ypač kai kalbame apie paauglystį.

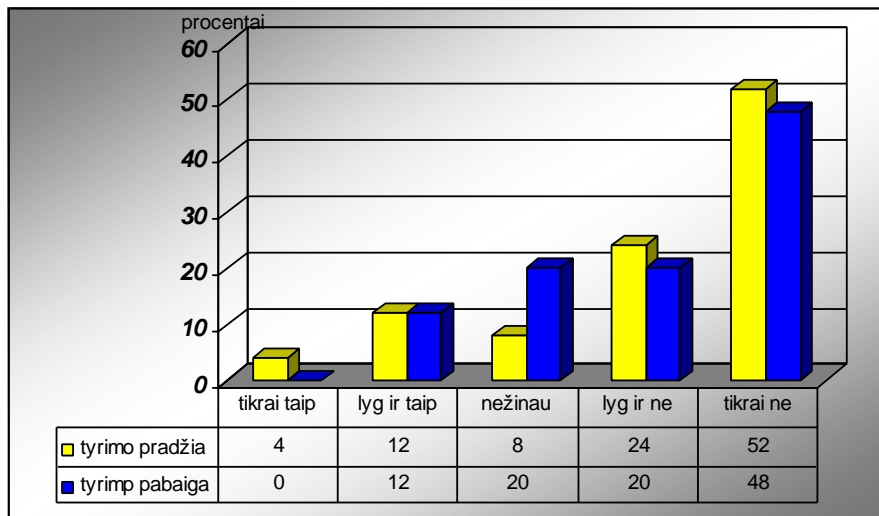
14 pav. Nesu kategoriškai nusistatęs prieš liaudies muziką, bet ir nesu jos gerbėjas (N=25)

Jeigu prieš eksperimentą mokiniai nors ir lankė folkloro ansamblių, bet nebuvo liaudies muzikos gerbėjais, o tai galime paaiškinti užimtumo stoka ar nemokėjimu savęs realizuoti kitose srityse, tai po eksperimento tokie mokiniai žymiai sumažėjo. Daugumai liaudies muzika tapo priimtina ir reikšminga, atitinkanti jų savirealizacijos poreikį (duomenys pateikti 14 paveiksle). Moksleiviai, kurie visiškai nesidomi ir nesiklauso liaudies muzikos sumažėjo iki minimumo (duomenys pateikti 15 paveiksle).

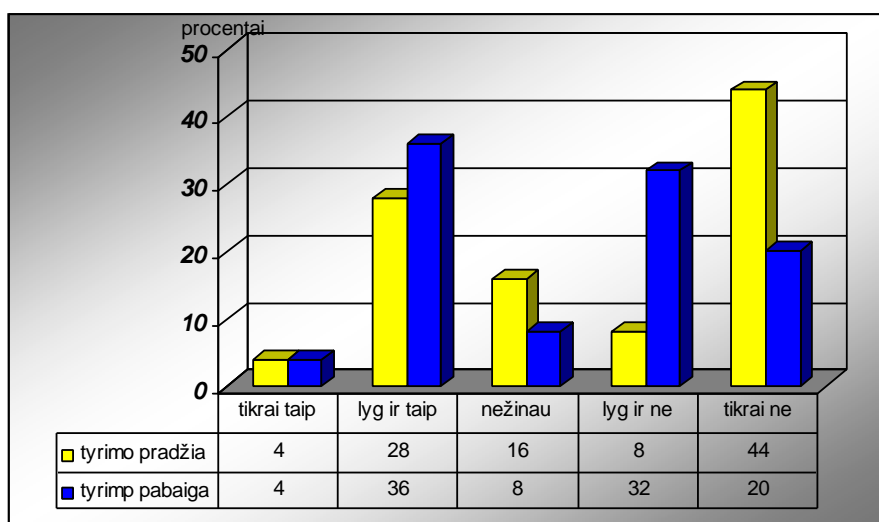

15 pav. Visiškai nesidomiu ir neklausau liaudies muzikos, nes ji man "nuobodi" (N=25)

Po ugdomojo eksperimento dar labiau pasireiškia folkloro vairumas, neapsiribojama tik viena kuria nors veikseną. Tai matome ir iš duomen pateikt 16 – 18 paveiksluose.

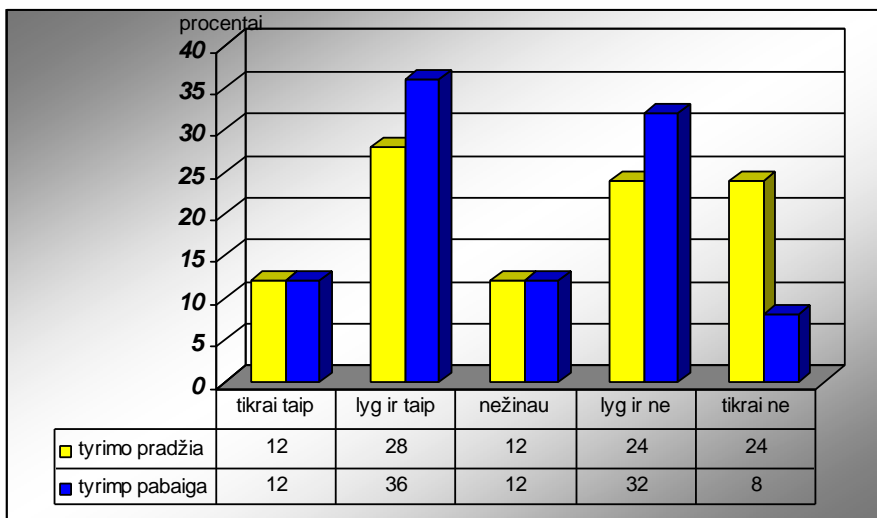

16 pav. Patinka tik lietuvi liaudies dainos (N=25)

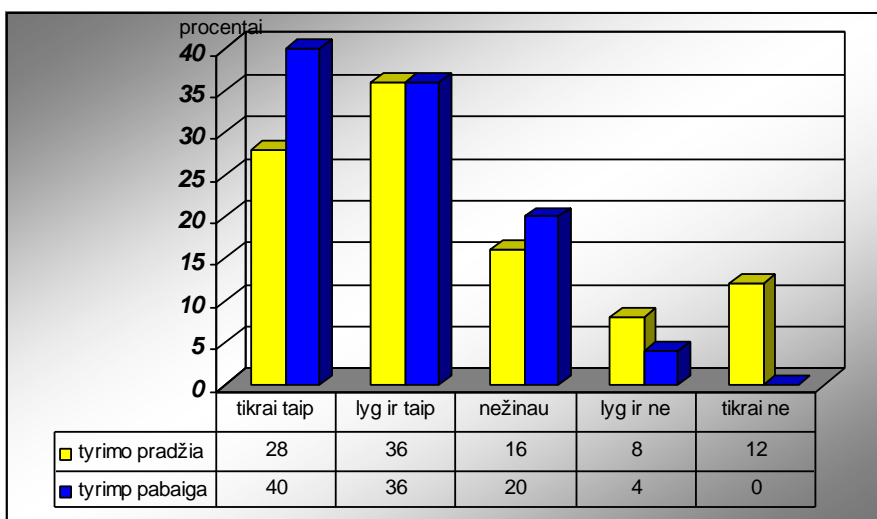
17 pav. Patinka tik lietuvi liaudies šokiai, rateliai ir žaidimai (N=25)

Analizuodami šiuos duomenis, galime daryti prielaidą, kad ugdytojui pavyko veikti paauglystis amžiaus tarpsnio barjerą, trukdžiusi mokiniams aktyviai dalyvauti atlikę jiškoje veikloje. Jis aktyvumas gerokai išaugo ir dainavime ir šokiuose ir instrumentiniame muzikavime.

18 pav. Patinka lietuvi liaudies instrumentin muzika (N=25)

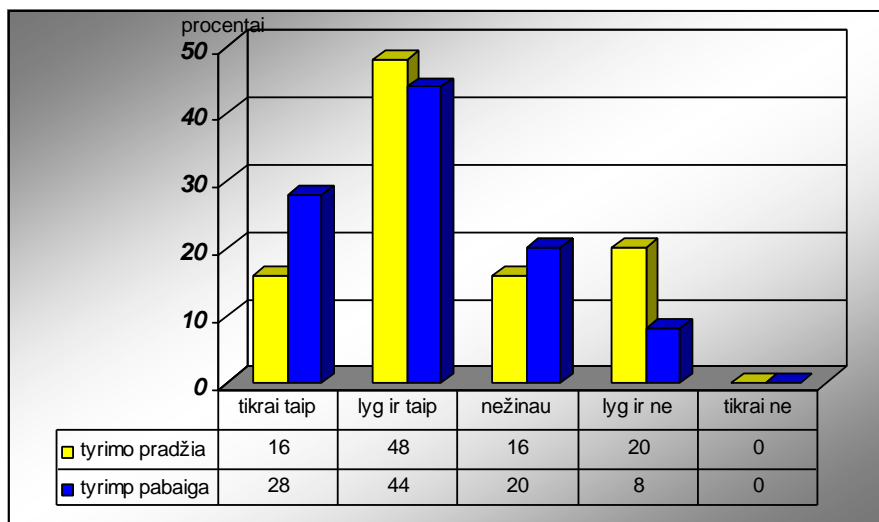
19 paveiksle pateikti duomenys rodo, kad dar labiau išaugo kolektyvo vadovo autoritetas bei dar labiau vertinami jo pasirinkti ugdomosios veiklos metodai.

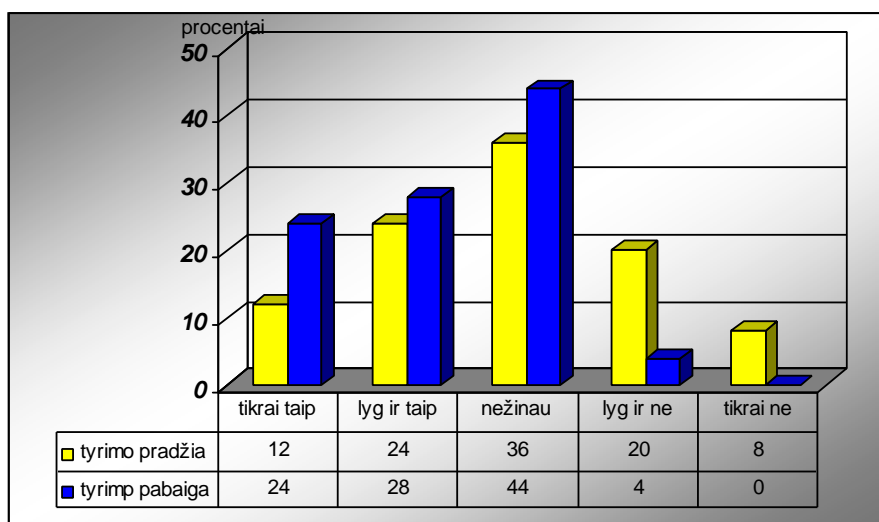
19 pav. Man yra priimtini b dai, kuriais muzikin s veiklos metu esame supažindinami su liaudies muzika (N=25)

Individualioje programoje labiau atsiskleidžia ir folkloro esminės funkcijos, kurias ugdytojas taigiai sugeba perteikti savo ugdytiniam. Tai matome ir iš duomenų pateiktų 20 – 23 paveiksluose. Moksleiviai suvokia, kad liaudies muzika suteikia žinių, praturtina dvasiškai, t.y. suvokia auklėjimo folkloro galią, ugdo tautiškumą bei muzikalumą.

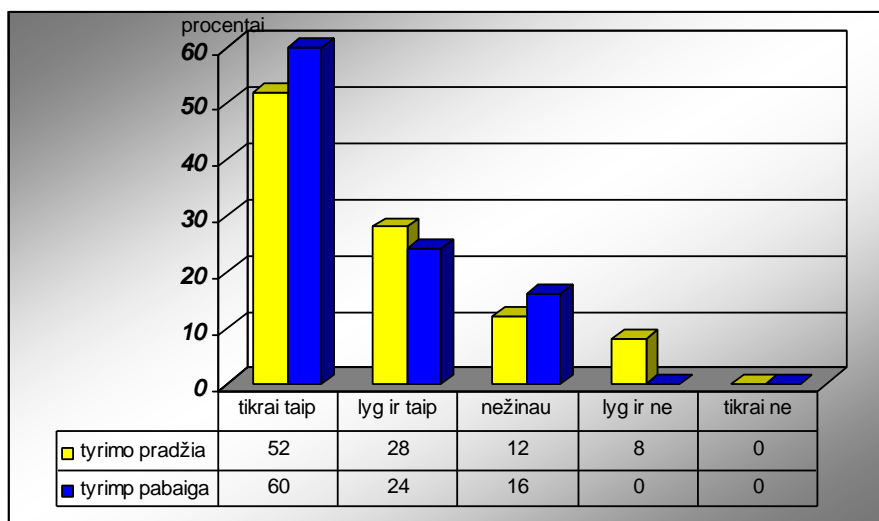
20 pav. Suteikia žinių (N=25)

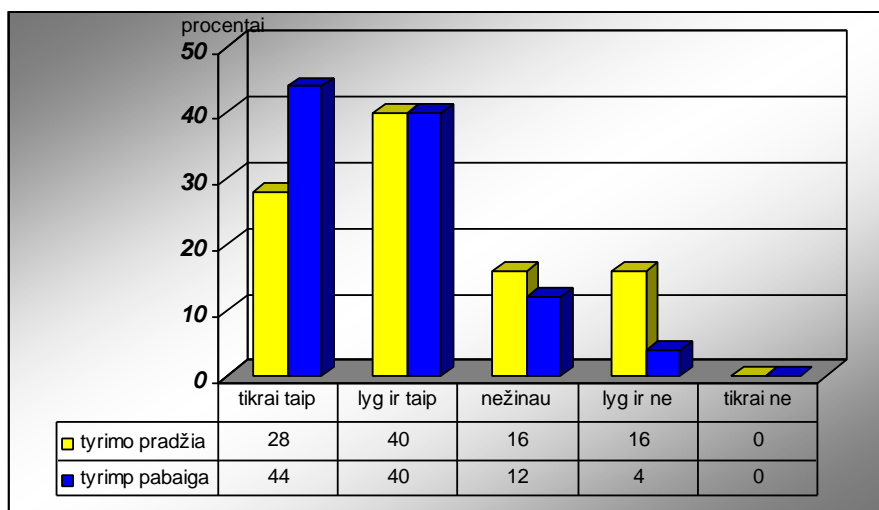
21 pav. Praturtina dvasiškai (N=25)

Mėnogi mokiniai, didžiąją dvasinę vertę atžvilgiu kintančio pasaulio akivaizdoje auklėjimo praktika kol kas ne gauna jokio progreso. Tam taip pat turi du stabdantys psichologiškai giminingi principai – sudominti ir pratinti. Tačiau, kad šie principai būtų skatinantys, reikalinga bazė,

kompleksiškas organizuotas darbas bei pozityvi visuomenės nuostata. Auklėjimo samprata, turinti būti traktuojamas kaip tautos liaudiškos muzikos, tradicijų perdavimas bei vaiko muzikinės kultūros ugdymas. Tai lemia vaiko ar suaugusiojo savarankišką muzikos vertybių pasirinkimą ir gebėjimą naudotis jomis, eiti tautos ir pasaulio muzikinės kultūros. Naujai gytos patirties kokybę, turint išsaugoti buvusios patirties esmę, o jos tobulėjimas ir augimas funkcionavimą užtikrinančias sąlygas. Tai bandoma perteikti ir individualios programos pagalba. Kad tai veiksminga liudija duomenys pateikti 20 ir 23 paveiksluose.

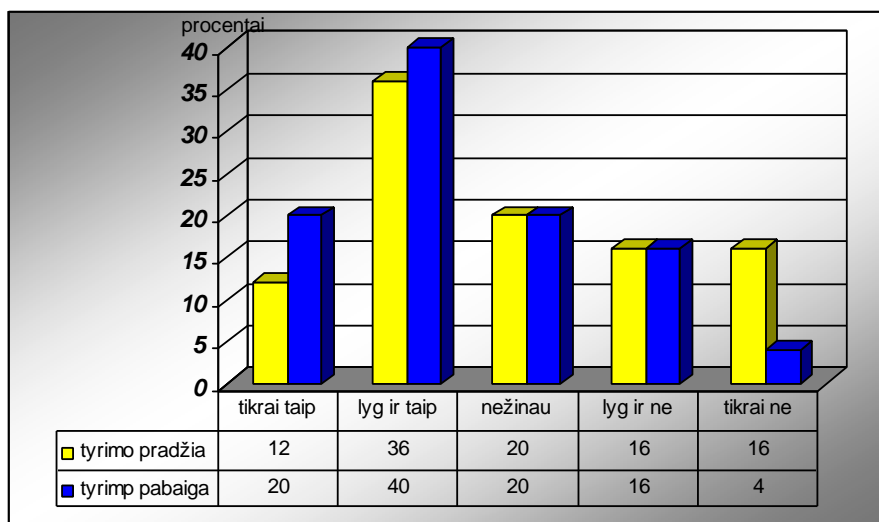

22 pav. Ugdo tautiškumą (N=25)

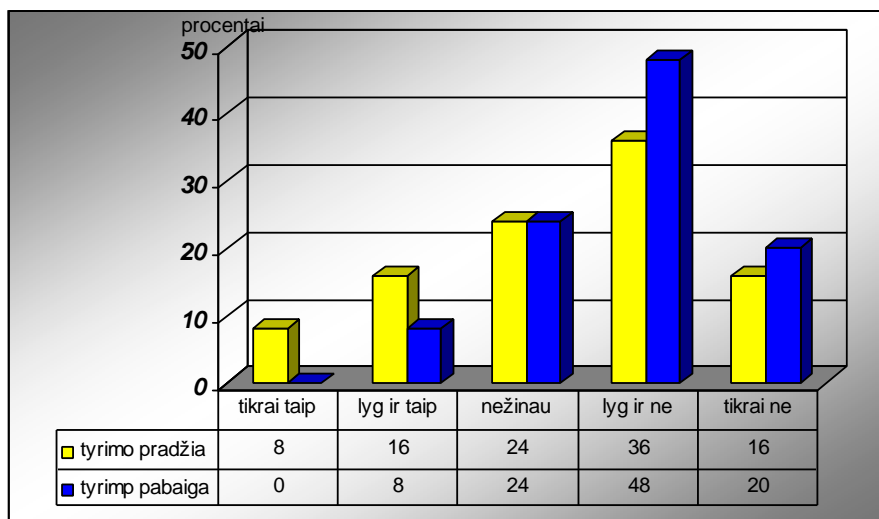
23 pav. Ugdo muzikalumą (N=25)

Programoje ypa svarb s ugdytini poreikiai, norai ir pageidavimai. Tai matome ir duomenyse pateiktuose 24 paveiksle. Tai ypa svarbu norint skatinti mokini savirealizacij bei individualizacij . Juk žmonijos patyrimo perdavimas ir perimtos patirties gausinimas yra pagrindin žmoni visuomen s progreso s lyga. Žmogaus integracij ir savirealizacij visuomen s lygoja trys pagrindiniai veiksniai: socialinis patyrimas, socialin s mon ir elgsena. “Socialinis patyrimas – žmogaus žinojimas, mok jimas, gudimas. <...>. Socialinis patyrimas gyjamas santykiaujant su tikrove – žmon mis, daiktais, reiškiniiais. O pagrindinis jo kaupimo b das yra mokymas. Socialin s mon apibr žia žmogaus paži ros, vertinimai, kurie atspindi jo poreikius, interesus, pasaul ži r , idealus, t.y. svarbiausius socialin s s mon s komponentus. Socialin s s mon s turinys rodo žmogaus socialin kryptingum . Elgsena – tai bet koks aktyvumas, pradedant papras iausiais refleksais ir baigiant k rybini uždavini sprendimu, s moninga ir tikslinga elgsena vadinama veikla” (Jakavi ius, 1998, p. 40). Ugdytojas tai pasteb j s, pasisteng realizuoti savo programoje ir gyvendinti praktin je veikloje. Tai matome ir iš duomen , kurie pateikti 24 paveiksle.

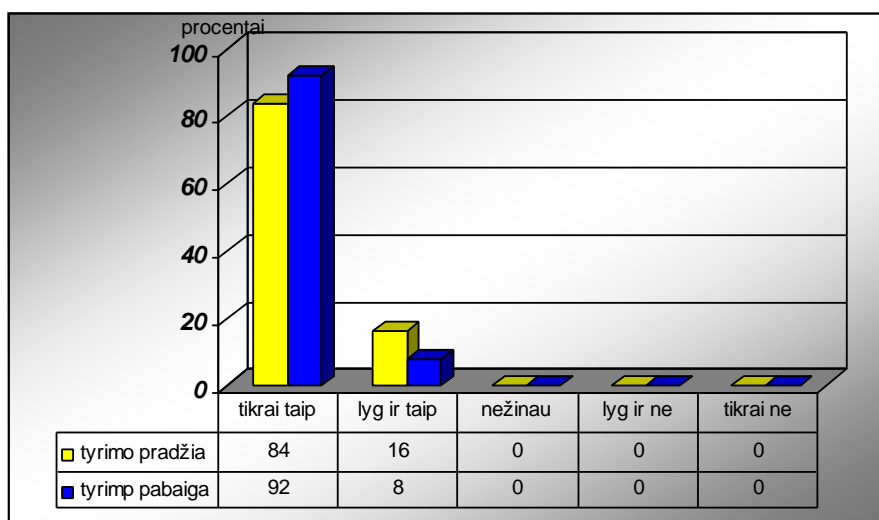
24 pav. Parinkdamas liaudies k rinius mokytojas atsižvelgia mokini norus ir pageidavimus (N=25)

Programa, pagal kuri dirbo mokytojas tikrai n ra nuobodi. Tai pripaž sta ir dauguma apklausoje dalyvavusi respondent (25 pav.).

25 pav. Mokytojas dirba pagal nuobodži program (N=25)

Taiau ugdytojas neturi pamiršti ir tai, kad viskas keičiasi. Pasaulis yra, pasaulis jaut ir visa ko suvokimas nestovi vietoje. Todėl viena alternatyva mokyklose duoti mokiniams atlikti liaudies muzikos, sintezuotos su jais priimtina ir pasaulį jaut atitinkančią muziką. Taip verta manyti ir atsakymai pateikti 26 paveiksle.

26 pav. Ar verta muzikinį ugdymą integruoti su muzikinėmis kūrinių aranžuotėmis? (N=25)

Nors ir sudtinga šiandien muzikinio ugdymo padėtis folkloro kontekste, kuri ir parodė mokiniams nelankant folkloro kolektyvo apklausa, vis dėlto, kad pagerintum muzikinio ugdymo kokybę, mokytojai turėtų pradėti kurti individualias programas ir stengtis kuo daugiau pritraukti moksleivius kolektyvams gretas ir taip puoselėti mūsų protėvių paliktą gausų folkloro lobyną.

IŠVADOS

Išanalizavus literatūrą šia tema bei susisteminius ir apibendrinus tyrimo duomenis, gautos šios **išvados**:

Etninė kultūra suprantama kaip tradicinė tautos kultūros vertybių sistema. Jaunosios kartos vertybinė orientacija ugdomas glaudžiai siejasi su etninės kultūros ugdymo tikslų gyvendinimu, kuriais siekiama skatinti dorinę normą, estetinę kultūros pažinimą ir sisavinimą, karybinę tradicijų tęstinumą, ugdyti tautinį ir pilietinį moningumą. Ta linkme turėtų būti pltojamos ir mokinių žinios, gebėjimai ir gėdžiai.

Liaudies dainos reikalingos kiekvieno žmogaus kasdieniniam gyvenimui. Gerai suvokus tautos meną, žmogus gali suprasti ir gerbti kitą tautą liaudies muzikinės kultūros. Dainuojant liaudies dainas pamažu ugdoma vaikų tautinė dvasia, gebėjimas pajauti, pamilti gimtosios gaidos dvasinius bruožus, Lietuvos žmonių darbus, papročius, istorines bei etnines šventes.

Folkloro veiklos pažinimas ir supratimas brandina karybinę ir reformistinę moksleivių nuostatą liaudies muziką, padeda jiems žvelgti tautos kultūrą iš plačiau uždavinių šiuolaikinės civilizacijos raidoje. Tik mokydami liaudies muzikos galime išsaugoti tai, kamums paliko mums protaviai ir perduoti ateinančioms kartoms.

Tyrimas parodė, kad ugdytojai nepakankamai dėmesio skiria liaudies muzikai ir nesuteikia mokiniams pakankamai žinių. Tai gali paskatinti mokinių atitolimą nuo mūsų tautos tradicijų, o ilgainiui ir visiškai tradicijų ignoravimą bei užmiršimą.

Tyrimas atskleidė, kad liaudies ir populiariosios muzikos sintezavimas gali padėti kilniam tikslui: moksleivių pamągti popmuzikos kurinių grupų patenką ir liaudies kurinių aranžuotą. Jos gali paskatinti jaunimą tįsti pažinti su folkloru.

Tyrimo metu nustatyta, kad individualioji programa labiau leidžia susipažinti ir suvokti lietuvių liaudies muzikos esmę, ją perprasti, o tai garantuoja kokybišką kolektyvo muzikinę veiklą. Siekiant pagerinti muzikinio ugdymo kokybę, mokytojai turėtų pradėti kurti individualias programas ir stengtis kuo daugiau pritraukti moksleivių kolektyvų gretas ir taip puoselėti mūsų protavį paliktą gausų folkloro lobyną. Taip pat kokybiškos individualios programos gali padėti veikti paauglystės amžiaus tarpsnio barjerą, trukdant mokiniams aktyviai dalyvauti saviraiškos procese bei savirealizacijoje.

LITERATŲ RAŠAS

1. Aušta aušrel / Pareng Aleksynas K. – Kaunas, 1989.
2. Amžiaus tarpsni ir pedagogin psichologija / Redagavo Petrovskis A. ir kt. – Vilnius, 1978.
3. Apanavičius R. Etninė muzika // Darbai ir dienos. – Kaunas, 2001. Nr. 25. – P. 3 – 35.
4. Apanavičius R. Balt etnoinstrumentologija. - Kaunas, 1992.
5. Apanavičius R. Lietuvi etninis instrumentinis muzikavimas XX amžiuje: tradicijų kaita // Liaudies kultūra. – Vilnius, 2003. Nr. 1. – P. 41 – 43.
6. Avramėcs B., Muktupavels V. Pasaulio muzika. - Vilnius, 2000.
7. Balutis E. Muzika IV – VIII klasei. Bendroji programa. – Vilnius, 1995.
8. Baltrušienė M., Apanavičius R. Lietuvi liaudies muzikos instrumentai. – Vilnius, 1991.
9. Baltrušienė M. Etnomuzika ir folklorizmo apraiškos // Liaudies kultūra. - Vilnius, 1999. Nr. 4. – P. 32 – 36.
10. Barniškienė R. Po žuolė šakom. – Ukmergė, 2003.
11. Bieliauskaitė R. Asmenybės psichologija. - Kaunas, 1993.
12. Butkienė G., Kepalaitė A. Mokymasis ir asmenybės brandimas.- Vilnius, 1998.
13. Čepaitė J. 20 žemaitiškų šokių. - Klaipėda, 2001.
14. Čepienė I. Etninis ugdymas mokykloje. - Vilnius, 1995.
15. Četkauskaitė G. Lietuvi dainuojamosios tautosakos melodijos. – Vilnius, 1936.
16. Dapkienė S. Papildomo ugdymo formos. – Šiauliai, 1998.
17. Dešimtmetis pagrindinis mokyklos ugdymo turinys. Metodinis rekomendacijos. – Vilnius, 1998.
18. Dundulienė P. Lietuvi etnologija. - Vilnius, 1991.
19. Dundulienė P. Lietuvi šventės: tradicijos, papročiai, apeigos. – Vilnius, 1991.
20. Gage N. L., Berliner D. C. Pedagoginė psichologija. – Vilnius, 1994.
21. Gailienė D., Bulotaitė L., Sturlienė N. Asmenybės ir bendravimo psichologija. – Vilnius, 2002.
22. Glagau O. Lietuvininkų būtis ir būdas // Lietuvininkai. - Vilnius, 1970.
23. Gudelis R., Rinkevičius Z. Viskas prasideda nuo mokytojo // Gama. – Vilnius, 1993, Nr. 4. – P. 5.
24. Jakavičius V. Žmogaus ugdymas. – Klaipėda, 1998.
25. Jonynas A. Lietuvi folkloristika. – Vilnius, 1984.
26. Kardelis K. Mokslinio tyrimo metodologija ir metodai. – Kaunas, 1997.

27. Kavaliauskienė A. Folklorinės veiklos mokykloje organizavimo pagrindai // Socialinis ugdymas: papildomojo ugdymo situacija ir perspektyvos / Sudarė Bakutytė R. ir kt. – Šiauliai, 2001.
28. Kievišas J., Gaušaitis R. Vaiko veikla meninio ugdymo procese.- Šiauliai, 2000.
29. Kievišas J. Vaiko muzikinė raiška. – Šiauliai, 1997.
30. Liaudies koryba. T. III. – Vilnius, 1992.
31. Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų bendrosios programos. 1-10 klasės / Redagavo Jackonas Ž., Kuolys D., Lukšienė M. – Vilnius, 1997.
32. Lietuvių folkloro chrestomatija / Parengė Kerbelytė B., Stundžienė B. - Vilnius, 1996.
33. Lietuvių liaudies dainynas. Vaikų dainos. T. I. – Vilnius, 1980.
34. Lietuvių liaudies dainos, šokiai, rateliai ir žaidimai. - Vilnius, 2001.
35. Lietuvių liaudies melodijos / Sudarė Iurlionytė J. – 2-asis patais. ir papild. leid. iš „Tautosakos darbai“. – Vilnius, 1999.
36. Lietuviškos svotbinės dainos / Užrašytos A. Juškos ir išleistos J. Juškos. – Vilnius, 1955, t. 1. - P. 24
37. Lietuvių tautosaka. T. I. – Vilnius, 1962.
38. Lipinskienė I. Kanklės ir daina. - Šiauliai, 2002.
39. Lipinskienė I. Skamba, skamba kankliai, atataria vamzdžiai. - Šiauliai, 2003.
40. Maceina A. Tautinis auklėjimas. - Kaunas, 1991.
41. Papildomas ugdymas. Samprata. Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerija. Pritarta Švietimo ir mokslo ministerijos kolegijos 1996 04 25 nutarimu Nr. 33
42. Piličiauskas A. Muzikos pažinimas. – Vilnius, 1998.
43. Prakuronienė A. Apie lietuvių etnokultūrą // Pedagogika. - Vilnius, 1998, Nr. 36. - P. 68 – 82.
44. Psichologijos žodynas. / Redagavo Augis R., Kocienas R. / – Vilnius, 1993.
45. Raišaitis – Vyšniūnas D. Vaikų folkloro ansamblių repertuaro formavimas // Liaudies kultūra. - Vilnius, 2003, Nr. 4. – P. 82 – 83.
46. Rajeckas V. Asmenybės raida ir ugdymas. - Vilnius, 1995.
47. Rinkevičius Z. Mokinių muzikinis ugdymas. – Klaipėda, 1993.
48. Sauka D. Lietuvių tautosaka. - Vilnius, 1982.
49. Skamba, skamba kankliai. Šokiai. - Vilnius, 2003.
50. Stoškuvienė R. Etnomuzikos puoselėjimo ir išlikimo tendencijos muzikiniame moksleivių ugdyme // Meno ir žmogaus sąveika / mokslinės konferencijos pranešimai ir straipsniai. – Vilnius, 2004, P. 233 – 239.

51. Strazdas J. Dainos ugdomieji veiksniai // Tautos mokykla. – Vilnius, 1940, Nr. 5. - P. 131.
52. Šoks broliukai šokin / Sudar Vakarinien A. - Vilnius, 2001.
53. Šokiai ir rateliai / Sudar Venskauskait E. - Vilnius, 1989.
54. Targamadz V. Bendrojo lavinimo mokykla: mokini edukacinio stimuliavimo aspektas. – Kaunas, 1999.
55. Urbanavi ien D. Autentiškas liaudies šokis: takos ir pasekm s // Liaudies kult ra. - Vilnius, 1997, Nr. 2. – P. 5 – 9.
56. Vakarinien A. Vaik folkloro ansambliai ir choreografinis folkloras // Liaudies kult ra. - Vilnius, 2002, Nr. 6. – P. 79 – 81.
57. Veli ka E. Folkloras ir muzikinis ugdymas // Gama. – Vilnius, 1996, Nr. 14. – P. 31 – 36.
58. Žukauskien R. Raidos psichologija. – Vilnius, 1996.

PRIEDAI

ANKETA

Mielas moksleivi,

Kreipiam s Jus prašydami užpildyti ši anket . Nuo J s atsakym nuoširdumo priklausys tyrimo rezultat tikslumas ir teisingumas. Pabr žiame, kad anketa anonimin . Tai reiškia, kad nei vardo, nei pavard s skelbti nereikia.

Anketa užpildoma taip: atidžiai perskait klausim , išrinkite labiausiai tinkant atsakymo variant ir pažym kite užbraukdami X.

Prašytume atsakyti kelet klausim apie save

1. Tavo lytis

vaikinas
mergina

2. Tavo amžius (rašyk) man _____ met .

3. Gal lankei muzikos mokykl ?

taip
ne

4. Kokius b relius esi lank s (-iusi) ar dabar lankai? (parašyk)

5.

TEIGINIAI	VERTINIMO VARIANTAI				
Ar pritari teiginiams?	TIKRAI TAIP	LYG IR TAIP	NEŽINAU	LYG IR NE	TIKRAI NE
1. Man svarbi muzika ir jos turinys.					
2. Esu gerai susipažinęs su liaudies muzika.					
3. Daugiausia su liaudies muzika susiduriu popamokinėje muzikinėje veikloje (lankau kolektyvą).					
4. Daugiausia su liaudies muzika susiduriu muzikos pamokoje.					
5. Klausau liaudies muzikos, tačiau nesu jos atlikėjas.					
6. Mieliau ją atlieku pats, nei esu jos klausytojas.					
7. Nesu kategoriškai nusistatęs prieš liaudies muziką, bet ir nesu jos mėgėjas.					
8. Visiškai nesidomiu ir neklausau liaudies muzikos, nes ji man „nuobodi“.					
9. Patinka tik lietuvių liaudies dainos.					
10. Patinka tik lietuvių liaudies šokiai, rateliai ir žaidimai.					
11. Patinka lietuvių liaudies instrumentinė muzika.					
12. Man yra priimtini būdai, kuriais muzikinės veiklos (muzikos pamokoje, kolektyve) metu esame supažindinami su liaudies muzika (patys ją atliekame).					

6.

TEIGINYS	VERTINIMO VARIANTAI				
Liaudies muzika:	TIKRAI TAIP	LYG IR TAIP	NEŽINAU	LYG IR NE	TIKRAI NE
1. Suteikia žini .					
2. Praturtina dvasiškai.					
3. Ugdo tautiškumą .					
4. Pratina susikaupti, sigilinti.					
5. Ugdo muzikalumą .					
6. Kita (rašyk).					

7.

TEIGINIAI	VERTINIMO VARIANTAI				
Ar pritari teiginiams?	TIKRAI TAIP	LYG IR TAIP	NEŽINAU	LYG IR NE	TIKRAI NE
1. Man patinka mokytis liaudies muzikos per muzikos pamokas.					
2. Nelankyčiau muzikos pamokų jeigu galčiau rinktis.					
3. Norčiau lankyti muzikos pamokas net jei jos būtų neprivalomos.					
4. Parinkdamas liaudies kūrinius mokytojas atsižvelgia mokinių norus ir pageidavimus.					
5. Dažniausiai dainuojame mokiniams patinkančias dainas, o ne iš vadovėlių .					

6. Visi mokiniai privalo pam gti liaudies muzik .					
7. Mokytojas dirba pagal nuobodži program .					
8. Mokytojas pateikia daug medžiagos apie liaudies muzik , nes tai b tina išsilavinusios asmenyb s lyga.					
9. Jei mokinys vengia mokytis – j sunku priversti.					
10. Mokytojas visada ieško b d kuo sudominti.					

8.

TEIGINYS	VERTINIMO VARIANTAI				
Su liaudies muzika susipaž stame per šias muzikines veiksenas:	TIKRAI TAIP	LYG IR TAIP	NEŽINAU	LYG IR NE	TIKRAI NE
Dainavim .					
Solfedžiavim .					
Ritmik .					
Muzikos klausym si.					
Improvizavim ir k ryb .					

9. Ar, Tavo nuomone, verta muzikin ugdym integruoti muzikini k rini aranžuotes, t.y., atsižvelgiant mokini poreikius ir interesus bei j pripaž stam alternatyvi j muzik , liaudies muzik derinti su šiuolaikin mis priemon mis (pop, rok ir t.t.)?

Taip_____

Nežinau_____

Ne_____

D KOJU!

Individuali popamokin s veiklos programa 1 – 12 klasi moksleivi folkloro ansambliui

Liaudiško muzikavimo tradicijos bendrojo lavinimo mokyklose

Individuali popamokin s veiklos programa folkloro ansambliui

Šiauli miesto Dain vidurinis mokyklos 1 – 12 klas ms

ANOTACIJA

Popamokin s veiklos programa skirta puoselti ir saugoti liaudies kultūros tradicijas bei papročius, perduodant juos jaunajai kartai. Program sudaro autentiški liaudies kėrybos pavyzdžiai – tradiciniai iš kartos kart perduodami kėriniai (dainos, rateliai, žaidimai, instrumentiniai bei žodiniai liaudies kėryba). Medžiagos šaltiniai – tam tikros vietovės liaudies kėryba, sukaupta tautosakos archyvuose, išleista rinkiniuose, taip pat liaudies daininink ir muzikant autentiški garso ir vaizdo rašai.

Programa parengta santykinai pagal dvi amžiaus grupes: vaik ir jaunimo.

Šioje programoje, nauja tai, kad programa paremta instrumentiniu muzikavimu, pa i mokini gamintais instrumentais, studijomis apie juos ir j gamyb .

PROGRAMOS AKTUALUMAS

Etninė kultūra – mūsų protėvių kultūra, ji mūsų tautinės kultūros pagrindas. Ji augo kartu su žmogumi, lydėjo svarbiausius jo gyvenimo vykius: gimimą, krikštynas, vestuves, mirtį. Etninė kultūra padėjo žmogui pakilti virš kasdienybės ir suteikti šventumo. Senovės lietuvių šventės nebuvo žiėrovės, kiekvieno sieloje vykdavo šventės.

Liaudis nuo seno pasižymėjo muzikalumu, kėrybiškumu, mėgo muzikuoti vairiomis progomis: per talkas, šventes ar tiesiog namuose.

„Jei nėra muzikos, tai lietuvininkas nesuka sau galvos, kuo j pakeisti; tada jos pačios dainuoja šokdamos. Yra žinoma, kad visi lietuvininkai iš prigimties yra dainininkai ir poetai“ (Glagau, 1970, p. 237).

Ar daug mokame anuomet šokti, o šiandien palengva vis atgyjančių lietuvių liaudies ratelių ir šokių? Ar daug žinome instrumentinių kūrinių ir dainų, kurias dainavo mūsų senoliai?

Jau retai pasakojamos pasakos ir sakmės, jomis domisi tik vaikai, dainuojamos dainos, šokiami liaudies šokiai. Senosios tradicijos pamirštos, didžioji gyventojų dalis, daugiausia namų gyventojai, susvetimėjusi, nepažįsta vieni kitų ir nesidomi kaimynais, gerokai aptrupėjusi giminių ryšiais. Giminių susitinka tik per laidotuves, rečiau – vestuves.

Tačiau ir naujomis sąlygomis tautosaka gyva. Ji, kaip žmogaus saviraiškos priemonė, yra amžina. Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto mokslininkai, tokie kaip K. Aleksynas, K. Grigas, P. Jokimaitienė, A. Jonynas, B. Kazlauskienė, D. Kristopaitė, D. Sauka, A. Seselskytė, Z. Slaviūnas, N. Vilius ir kt., dėmesys paprastai žmonėms labai visiems primena, kad negalima atitrūkti nuo savo tautos šaknų, nes per tautosakos langą mes galime pažvelgti seniai prajusių laikus. Tautosaka ugdo tautos mentalitetą tada, kai grįsime polonizavimo ir rusifikavimo pavojus. Tautinė savimone banga 1918 m. tiksliai savanoriškai kovojusi už Lietuvos valstybingumą atkūrimą. Dar ryškiau tautinis mentalitetas žybtelėjo per sausio 13-osios vykius 1991 m. Todėl labai svarbu išsaugoti šią pasipirties ir atamos svertą.

Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų bendrosiose programose nurodoma, kad Lietuvos mokykla yra supareigojusi tautos kultūrai. Ji rūpinasi tautinės tapatybės išsaugojimu, tautos kultūros kurybiniu pajūgumu ir jos istoriniu tęstinumu, skatina pagarbi ir pasitikėjimą krašto tradicijomis, tuo pačiu ugdo gebėjimą žvelgti vidinė tradicijos prieštaravimus ir polilogiškimą, o taip pat kurybingai tradicines vertybes plėtoti. „Estetiškai ir doroviškai auklėti vaikai padeda liaudies muzika. Atspindama žmonių išgyvenimus, lėkėse, svajones, ji kartu moko juos grožio, padeda pajusti kuriamojo darbo vertę, mylėti gamtą. Liaudies muzikos perteikiamos vertybės yra išbandytos per šimtmečius, garantuotos. Daugelį liaudies muzikai būdingų bruožų žmogus paveldi genetiškai. Todėl savo tautos liaudies muzika jam artima ir suprantama, o jos teikiamos vertybės greičiau pasiekia tikslą“ (Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų bendrosios programos, 1997, p. 46.).

Tautos kultūra puoselėjama muzikos pamokose. Muzikos vadovuose daug dėmesio skiriama liaudies tradicijoms, dainoms, instrumentams (E. Balčiūnaitė, E. Veličkienė ir kt. autorių vadovėliai). Liaudies instrumentų gausa, paprastumas, prieinamumas suteikia galimybių mokytojams formuoti mokinių muzikavimo garsus, ritmo pajautimą, ansambliškimą ir kitas savybes. Tačiau palankiausias sąlygos folkloro plėtoti ir sklindimui yra popamokinėje veikloje, būriant folkloro ansamblius, kapelas ir kt. Sėkmingos veiklos garantija yra ta, kad vaikai kolektyvus susirenka savo noru. Be to folklorinė popamokinė veikla unikali tuo, kad ji gali sieti visi norintys. Tai ne tik dainavimas, bet ir muzikavimas, šokis, vaidyba ir t.t. Tuo galima vaikus traukti aktyviai veikti. Vien tik dainavimu to pasiekti negalima, nes kolektyve

gali pasitaikyti vaik , kuri muzikin klausa ir balsas yra silpniau išvystyti. Muzikuoti gali visi mokiniai. Taip jie pradeda tenkinti saviraiškos poreik , remdamiesi stipriosiomis muzikini geb jim pus mis. Nemažai mokslin s ir metodin s medžiagos tokiems ansambliams yra pateikusios R. Barniškien , D. Urbanavi ien ir kt. R. Barniškien s parengta knyga „PO ŽUOLO ŠAKOM“ vertinga visiems dirbantiems, besidomintiems ir susijusiems su etnine kult ra. Surinkta mokslin – teorin medžiaga apr pia svarbiausias temas: kalendorines, šeimos šventes, išanalizuotus pasaul ži rinius aspektus, liaudies meno simbolikos klausimus. Teorin rinktin s dal labai vykusiai papildo konkreti tautosakin medžiaga: m sl s, patarl s, dainos, galvos kiai, raktažodžiai, rengini scenarijai ir kt. Surinkta ir vienoje vietoje sukaupia informatyvi medžiaga ypa pasitarnavo rašant ši individuali program . Nemažiau reikšmingi ir kit autori moksliniai ir metodiniai darbai, kurie programoje pad jo kuo visapusiškiau atskleisti lietuvi tautosakos lobyn . Tai A. Krivaitien s, I. Lipinskien s, A. Vakarinien s, J. apait s ir kt. metodin medžiaga. Kit program , skirt folkloriniams ansambliams bendrojo lavinimo mokyklose, autorei rasti nepavyko. Tod l ši programa bus paremta tik jos pa ios surinkta moksline, metodine medžiaga bei praktiniais pasteb jimais.

AUTORIAUS KONCEPCIJA IR NAUJUMAS

Siekiant tarpusavio supratimo bei efektyvios, kryptingos, k rybingos bei rezultatyvios veiklos, programa bus grindžiama šiais principais: savarankiškumas, išradingumas, dom jimasis, bendravimas, bendradarbiavimas, iniciatyva, t.y. šiuolaikin mis demokratin mis visuomen s vertybi evoliucijos tendencijomis, o menin veikla – mokini savirealizacija.

Ši programa skirta labai vairaus amžiaus moksleiviams (1 – 12 klasi moksleiviai). Nors yra tokios sud ties kolektyv vadov (Kavaliauskien , 2001), kurie si lo neskirstyti vaik atskiras amžiaus grupes ir taip pašalinti amžiaus barjer bei padaryti juos lygiaveriais kolektyvo nariais, ta iau šios programos autor si lo folkloro ansamblio veiklos program ir turin santykinai skirstyti ir rengti pagal dvi amžiaus grupes: vaik ir jaunimo. Taip, autor s nuomone, bus atsižvelgiama vaik amži tarp sni psichologines bei fiziologines ypatybes ir tuo pagrindu bus lengviau siekti užsibr žt uždavini bei rezultat .

Vaik grup s programos tematikoje atsispindi vaik tarpusavio santykiai (erzinimai, j gos, vikrumo varžybos), pasaulio, gamtos ir socialin s aplinkos pažinimas. Vaikams geriau tikt j pasaul jautai artimesn liaudies k ryba. Tod l repertuare gausu vaik dain – gyv nijos apdainavimas, formulin s dainos, ganymo, nesud tingas darbo, našlai i , kalendorinis folkloras, paukš i bals ir kit gars m gdžiojimais, skai iuot s, greitakalb s, m sl s, patarl s ir kt., nesud tingi instrumentin s muzikos pavyzdžiai atliekami šiaudo birbyne, molynukais,

diatonin mis kankl mis, vamzdeliu, tarškyne, kleketu. Jaunesnio amžiaus vaikams tinkami žaidimai, rateliai su vaidybiniais, improvizaciniais, sportiniais elementais. Autor s nuomone, šiai amžiaus grupei tikslinga parinkti šokius bei ratelius, kuriuose n ra ryškaus valdymo.

Jaunimo grup s programos tematika ir turinys apima pa ius vairiausius žmogaus gyvenimo, pasaulio sandaros suvokimo aspektus, jaunimo santykius atspindintis folkloras. Dirbant su šio amžiaus grupe bus siekiama, kad moksleiviai perimt etnografinio dainavimo stilistik , tarm s ypatumus, tradicinio šokio manier , mokyt si groti vairiais liaudies muzikos instrumentais.

Abi amžiaus grup s skatinamos nepamiršti solo bei grupinio dainavimo, taip pat pasakojamojo folkloro (pasak , sakmi , aiškinan i pasaulio, gamtos reiškiniai , žmogaus ir gyv n , vietovardži kilm), kuris pa vairina kolektyvo veikl . Taip pat autor si lo program papildyti studijomis apie muzikos instrumentus bei j gamyb , instrumentus pasigaminti patiems ir taip prikelti iš užmaršties instrumentus, kuriais grojo m s senoliai. ia, autor s sitikinimu, ir atsiskleist programos naujumas, kadangi kitose metodin se rekomendacijose folkloro ansambliams šis baras yra aplenkiamas arba akcentuojamas minimaliai.

TIKSLAS

Supažindinti mokinius su tradiciniu folkloru, atkreipiant j d mes atskir region folkloro savitum , tam tikr lokalin stili , repertuaro specifik , atlikimo b d , prikelti iš užmaršties instrumentus, kuriais grojo m s senoliai, ir paskatinti patiems juos pasigaminti ir jais groti;

IŠEITIN PAD TIS

Dirbu su „Dain “ vidurin s mokyklos 1 – 12 klasi mokini folkloro ansambliu. Kolektyve yra 40 mokini iš vairi klasi . Užsi mimai vyksta tris kartus per savait . Vienas užsi mimas skiriamas vaik grupei, kuri sudaro 1 – 6 klasi moksleiviai, antras ir tre ias – jaunimo grupei (7 – 12 klas s). Paskutin m nesio savait abiej grupi moksleiviai jungiami bendras repeticijas.

Mokiniai pakankamai muzikal s, kad realizuot jiems pateikt program . Gerai intonuoja, jau ia ritm , labai noriai muzikuoja pa i pagamintais ir jau turimais liaudies instrumentais: skudu iais, lumzdeliais, šiaudo birbyne, moly nukais, diatonin mis kankl mis, vamzdeliu,

tarškyne, kleketu ir kt. Vyresni j vaikai m gstamiausia veikla šokis ir dainavimas, mažesnieji labiau m gsta liaudies žaidimus ir ratelius.

Mokini tarpusavio santykiai šiek tiek šaltoki. Gal d l to, kad kolektyv papild nemažai naujok . Seniau lankantys kolektyv mokiniai labiau susigyven , geriau ir aktyviau sijungia bendr kolektyvo darb . Ta iau j nuoširdumas, užsidegimas, didelis noras bei nuoširdi pagalba, autor s nuomone, pad s naujiesiems kolektyvo nariams lengvai integruotis ir sijungti kolektyvo veikl . Ilgainiui ši tarpusavio santyki problema nebetur t stabdyti kryptingo ir ger rezultat žadan io programos gyvendinimo.

UGDOMIEJI IR MOKOMIEJI REIKALAVIMAI

- Ugdyti suvokim apie tautos kult r ;
- Suteikti žini apie tradicines šventes, papro ius;
- Atliekant repertuar , stengtis, kad mokiniai perteikt atskir region folkloro savitum , tam tikr lokalin stili , repertuaro specifika , atlikimo b d ;
- Išmokyti vaikus pasidaryti vairius liaudies instrumentus bei groti jais;
- Ugdyti vaik muzikinius geb jimus, atsižvelgiant j stipri sias puses.

METODINIAI PAAIŠKINIMAI

Programa sudaryta pagal kalendorini šven i kalendorin rat , akcentuojant Kal das ir Rasos šventes. Visas programos turinys išd stytas, orientuojantis tai. Pusme io eigoje parenkami tokie k riniai, iš kuri bus sudaroma šventin programa. Taip pat repertuaras pagal sud tingum parenkamas, atsižvelgiant amžiaus grupes. Didelis d mesys skiriamas instrumentiniam muzikavimui, pa i mokini gamintais instrumentais. Pirm j savait s užsi mim mokiniai yra supažindinami su konkre iu instrumentu, jo pagaminimo b du bei m ginama j pagaminti, o v liau per kitus užsi mimus ir išbandyti, atliekant šiam instrumentui skirtus k rin lius bei jungti vis nauj instrument instrumentinio pritarimo grup .

M NUO	SAVAIT	UŽSI MIMAS	DAINOS	ŠOKIAI	ŽAIDIMAI IR RATELIAI	INSTRUMENTINIS MUZIKAVIMAS	TEORINIS STUDIJOS IR PRAKTINIS, GAMYBINIS VEIKLA	
RUGS JIS	I.	1.	PAŽINTIN VEIKLA					
		2. VAIK GRUP	„Šarka varna da grojo“	„Trepsiukas“	„Bobute, senute“	Kankl mis pritariame dainoms ir rateliams		
		3. JAUNIMO GRUP	„Aušta aušrel “	„Trepsiukas“, „Ulanas“	„Eikime mergos, lelimai“	Kankl mis pritariame dainoms ir rateliams		
	II.	1.					Šiaudin birbyn	
		2. VAIK GRUP	„Šoka kiškis, šoka lap “	Kartojimas	Kartojimas	Kartojimas		
		3. JAUNIMO GRUP	„O tai mes augom“	Kartojimas	Kartojimas	Kartojimas		
	III.	1.					Šiaudin birbyn	
		2. VAIK GRUP	„Ir išdygo avietel “	„Pipiras“	„Jovaras“	„Labas rytas, uošvele“, „Oželis“		
		3. JAUNIMO GRUP	„Tykus vakars, m nesiena“	„Ka erga“	„Žydi bij nas“	„Kur prapuol tas kelelis“, „Avyt s mano“		
	IV.	1.					Šiaudin birbyn	
		2. VAIK GRUP	Dain kartojimas	Kartojimas	„Žvirbl pešti“	Kartojimas		
		3. JAUNIMO GRUP	Dain kartojimas	Kartojimas	„Žieduž lis“	Kartojimas		
	SPALIS	I.	1.					Lumzdelis
			2. VAIK GRUP		„Šuldi ruldi“	Kartojimas	Instrumentinis pritarimas, kartojimas	
			3. JAUNIMO GRUP	„D l bajoro“	„Padispanas“	Kartojimas	Instrumentinis pritarimas, kartojimas	
II.		1.					Lumzdelis	
		2. VAIK GRUP	„Iškrito uodas iš žuol lio“	Kartojimas	„Vaikšto pova po dvar “	„Piemen tirliavimas“		
		3. JAUNIMO GRUP	„Iškrito uodas iš žuol lio“	Kartojimas	„Vaikšto pova po dvar “	„Baubralio“		
III.		1.					Lumzdelis	
		2. VAIK GRUP	„Iš jo t velis mišk “	„Mal n lis“	„Atvažiavo dvi daratos“	Kartojimas		
		3. JAUNIMO GRUP	Sutartin „Trys keturiose, linelius pas jau“	„Aleksandra“	„Atvažiavo dvi daratos“	Kartojimas		
IV.		1.					Lumzdelis	
		2. VAIK GRUP	Dain kartojimas	Kartojimas	Kartojimas	Instrumentinis pritarimas,		

		GRUP				kartojimas			
		3.JAUNIMO GRUP	Dain kartojimas	Kartojimas	Kartojimas	Instrumentinis pritarimas, kartojimas			
LAPKRITIS	I.	RUDENS ATOSTOGOS							
	II.	1.						Skudu iai	
		2. VAIK GRUP	„Kam tavo, vilkeli“, „Atl k elnias devyniaragis“	Kartojimas	Kartojimas		Instrumentinis pritarimas, kartojimas		
		3. JAUNIMO GRUP	„Vidury lauko gr šel stovi“, „Atl k elnias devyniaragis“	Kartojimas	Kartojimas		Instrumentinis pritarimas, kartojimas		
	III.	1.						Skudu iai	
		2. VAIK GRUP	Sutartin „Kas ten teka“, „Oi, an dvaro meškela karo“	„Ramtat ris“	„Pjoviau šien “		„Škits, škits, kate“		
		3. JAUNIMO GRUP	Sutartin „Kas ten teka“, „Kal d ryt ažerai šalo“	„Žemaitukas“	„Pjoviau šien “		„Untutis“, „Penkiese“		
	IV.	1.						Skudu iai	
		2. VAIK GRUP	Dain kartojimas	Vis šoki pakartojimas	Kartojimas	Kartojimas			
		3. JAUNIMO GRUP	Dain kartojimas	Vis šoki pakartojimas	Kartojimas	Kartojimas		Skudu iai	
	GRUODIS	I.	1.	Pasiruošimas vakaronei „KAL D RYT ROŽ INŽYDO“					
			2.						
3.									
II.		1.	Pasiruošimas vakaronei „KAL D RYT ROŽ INŽYDO“						
	2.								
	3.								
III.	Vakaron „KAL D RYT ROŽ INŽYDO“								
IV.	ŽIEMOS ATOSTOGOS								
SAUSIS	I.	ŽIEMOS ATOSTOGOS							
	II.	1.						Molynukai	
		2. VAIK GRUP	„Išuoka vuoželis r t daržel “	„Mikita“	„Jankeli, maušeli“, „Leibukas“		Instrumentinis pritarimas, kartojimas		
		3. JAUNIMO GRUP	„Ožys ant tilto stov jo“	„Mikita“	„Simas mano d d “, „Šyvis“		Instrumentinis pritarimas, kartojimas		
	III.	1.						Molynukai	
2. VAIK GRUP		Kartojimas	Kartojimas	Kartojimas		Instrumentinis pritarimas,			

	IV.	3. JAUNIMO GRUP	Kartojimas	„Antanas“, „Žydas“	Kartojimas	kartojimas Instrumentinis pritarimas, kartojimas	
		1.					Molynukai
		2. VAIK GRUP	„Iuš iuž iužela“	„Viens velns“	„Vai išeiki oželi“	Instrumentinis pritarimas, kartojimas	
		3. JAUNIMO GRUP	„Oi tai arklys“	Kartojimas, „Viens velns“	„Našliukas“	Instrumentinis pritarimas, kartojimas	
VASARIS	I.	1.					Molynukai
		2. VAIK GRUP	„Kop st li, Kop st li“	„Deln polka“	„Vendzel – “	Instrumentinis pritarimas, kartojimas	
		3. JAUNIMO GRUP	„Kop st li, Kop st li“	„Duje“	„Vendzel – “, „Ain igonas“	Instrumentinis pritarimas, kartojimas	
	II.	1.					Švilpukai
		2. VAIK GRUP	Kartojimas	Kartojimas, „Tindirioška“	„Susiedas“	Instrumentinis pritarimas, kartojimas	
		3. JAUNIMO GRUP	Kartojimas	Kartojimas, „Padidpanas“	„Susiedas“, „Susiedo varin jimas“	Instrumentinis pritarimas, kartojimas	
	III.	1.					Švilpukai
		2. VAIK GRUP	„Oželi, oželi, kumpusis rageli“	Kartojimas	Kartojimas	Instrumentinis pritarimas, kartojimas	
		3. JAUNIMO GRUP	„Oželi, oželi, kumpusis rageli“	Kartojimas	Kartojimas	Instrumentinis pritarimas, kartojimas	
	IV.	1.					Švilpukai
		2. VAIK GRUP	Kartojimas	Kartojimas	Kartojimas	„K tu ia juod , ilg ištraukei?“	
		3. JAUNIMO GRUP	Kartojimas	Kartojimas	Kartojimas	„Skudu i polkut “	
KOVAS	I.	1.					Mušamieji instrumentai
		2. VAIK GRUP	„Kupoli, kas tave skyn ?“	„Pjoviau šien “	„Apynys“, „Šokin jo žvirblelis“, Aš pas jau kanap l “, „Graži m s šeimyn l “	Kartojimas	
		3. JAUNIMO GRUP	„Kas subatos vakar l “	„An s polka“	„Apynys“, „Kupolia rože ratilio“, „Da ne visa, da ne visa“	Kartojimas	
	II.	1.					Mušamieji instrumentai
		2. VAIK GRUP	„Oik liauk liau šiaudus be grud “	Kartojimas	„Žalias žalias žolyn lis“, „Žilvitis“	Instrumentinis pritarimas, kartojimas	
		3. JAUNIMO GRUP	„Apyn li, žaliasai“	Kartojimas. „Jonkelis“	„Vaikš iuo puova po dvar “	Instrumentinis pritarimas, kartojimas	
	III.	1.					Mušamieji instrumentai
		2. VAIK GRUP	„Saulė raudona“,	Kartojimas	Kartojimas	Instrumentinis pritarimas,	

			„Eina saulel aplinkui dang “				kartojimas		
		3. JAUNIMO GRUP	Saulel raudona“, „Eina saulel aplinkui dang “	Kartojimas	Kartojimas		Instrumentinis pritarimas, kartojimas		
	IV.	PAVASARIO ATOSTOGOS							
BALANDIS	I.	1.						Mušamieji instrumentai	
		2. VAIK GRUP	Kartojimas. „Teka, teka šviesi saula“, „Kas ten teka“	Kartojimas	„V lka uodega“		Instrumentinis pritarimas, kartojimas		
		3. JAUNIMO GRUP	Kartojimas. „B g upel vingurdama“, „Aš užėisiu ant kalno“, „Klausin jo man bernelis“	Kartojimas	Kartojimas		„Tutut tututis“, „Buvo d da Vilniuj“		
	II.	1.							Mušamieji instrumentai
		2. VAIK GRUP	„Ši naktel nemigau“	Kartojimas	„Tek saulel “		Instrumentinis pritarimas, kartojimas		
		3. JAUNIMO GRUP	„Auga k im klevelis“, „ r pajauga žali l ipa“, „Par š l juojau“	Kartojimas	Kartojimas		Instrumentinis pritarimas, kartojimas		
	III.	1.							Mušamieji instrumentai
		2. VAIK GRUP	„Ant t velio dvarelis“	Kartojimas	Kartojimas		Instrumentinis pritarimas, kartojimas		
		3. JAUNIMO GRUP	„Užteka sauluž , daul liu l liu“	Kartojimas	Kartojimas		Instrumentinis pritarimas, kartojimas		
	IV.	1.							Mušamieji instrumentai
		2. VAIK GRUP	Kartojimas	Kartojimas	Kartojimas		Instrumentinis pritarimas, kartojimas		
		3. JAUNIMO GRUP	Kartojimas	Kartojimas	Kartojimas		Instrumentinis pritarimas, kartojimas		
GEGUŽ	I.	1.	Pasiruošimas RASOS šventei						
		2.							
		3.							
	II.	1.	Pasiruošimas RASOS šventei						
		2.							
		3.							
	III.	1.	Pasiruošimas RASOS šventei						
2.									
3.									
IV.	RASOS ŠVENT „SAULA SOD SODINA“								

LITERATŪRA:

1. Barniškien R. Po žuolo šakom. – Ukmergė, 2003.
2. apait J. 20 žemaitišk šoki . – Klaipėda, 2001.
3. Glagau O. Lietuvinink būitis ir bėdas // Lietuvininkai. – Vilnius, 1970.
4. Kavaliauskien A. Folklorin s veiklos mokykloje organizavimo pagrindai // Socialinis ugdymas: papildomojo ugdymo situacija ir perspektyvos. / Sudarė Bakutytė R. ir kt. / – Šiauliai, 2001.
5. Kirvaitien A. Lietuvi liaudies rateliai, žaidimai, šokiai. – Kaunas, 1992.
6. Lietuvos bendrojo lavinimo mokykl bendrosios programos. 1-10 klasės. / Redagavo Jackonas Ž., Kuolys D., Lukšien M. – Vilnius, 1997.
7. Lietuvi liaudies dainos, šokiai, rateliai ir žaidimai. – Vilnius, 2001.
8. Lietuvi tautosaka etnokultūrinėje aplinkoje. Mokomoji kompiuterinė programa. – 1994.
9. Lipinskien I. Kanklės ir daina. – Šiauliai, 2002.
10. Lipinskien I. Skamba, skamba kankliai, atataria vamzdžiai. – Šiauliai, 2003.
11. Skamba, skamba kankliai. Šokiai. – Vilnius, 1994.
12. Vakarinien A. Šoks broliukai šokin . – Vilnius, 2001.